ДОСТУКТА БИЗДИН КҮЧҮБҮЗ!

2023-2024-ОКУУ ЖЫЛДЫН 1-СЕНТЯБРЫНА КАРАТА 1-4-КЛАССТАР ҮЧҮН БИРИНЧИ САБАКТЫН БОЛЖОЛДУУ СЦЕНАРИЙИ

Сабактын максаты:

Окуучулардын конструктивдүү коммуникация көндүмдөрүн жана инсандар аралык өз ара аракеттенүүсүн өнүктүрүү.

Милдеттери:

- достук деген сөздүн маанисин ачып берүү;
- биздин жашообузда достуктун ордун көрсөтүү;
- ынтымактуу класс коллективди түзүүгө шарт түзүү.

Окуучулар:

- "достук", "дос" деген сөздөрдүн маанисин түшүндүрүшөт;
- жашоодогу достуктун маанисин аныкташат;
- башкалардын алдында жоопкерчиликти алууга жана бири-бирин урматтоого чечим кабыл алышат;
- класста ынтымактуу команда үчүн эрежелерди иштеп чыгышат.

Методдор: түшүндүрүү, топтук иш.

Ресурстар: ыр, макал-лакаптар, карточкалар, ромашка гүлү, аудио-видео, плакат, сүрөт, жүрөкчө түрүндө чаптамалар же карточкалар.

Сабактын жүрүшү:

Мугалим: - Бүгүн кандай сонун күн! Балдар, келгиле, тегерете тургула, бири-бириңерге жылмайып, көңүлүңөрдү көтөргүлө. "Достук" ырын угалы ***(Керемет көч, Достук ырын угуу)***.

Тапшырманы аткаруу үчүн QR кодду ачып пайдаланыңыз. Үлгү катары колдонсоңуз болот.

Талкуу үчүн суроолор:

- Бүгүнкү сабакта эмне жөнүндө сүйлөшөбүз? Туура! Биз Достук жөнүндө сүйлөшөбүз.

- Балдар, келгиле, достук жөнүндө кененирээк билүү үчүн үч топко бөлүнөбүз. ***(Топко бөлүүнүн ар кандай ыкмаларын колдонсоңор болот)***.

1-Тапшырма. "Чаташтырылган сүйлөм". Берилген сөздөрдөн макалды чогултуп, доскага чаптагыла.

Мугалим чакан топторго достук жөнүндө макал-лакаптарды түзүү үчүн сөздөрү бар конверттерди таратат. Ар бир топ конверттеги сөздөрдөн макалды чогултат.

1-топко: "Дос досту кыйынчылыкта таштабайт, дос доско жанын кошот".

2-топко: "Жүз сомуң болгуча, жүз досуң болсун".

3-топко: "Дос – сенин күзгүң".

Мугалим: - Азаматсыңар, балдар, биринчи тапшырманы аткардыңар.

2-Тапшырма. Аңгемени окуп, тапшырманы аткаргыла. (Аңгеменин толук версиясы "Окуу керемет – платформасында", https://kitep.edu.gov.kg/kg/view/1115, автору А.Джакыпбекова).

Менин досум Нурбек

1-сүрөт. Достор

Бир жыл мурун, сентябрь айында биздин класска бир нече жаңы окуучу келген. Бир кыз жана эки бала. Алардын бирин менин жаныма отургузушту. Ал бала кызык болчу. Анын көз айнеги калың эле, көз айнектен көздөрү чоң көрүнчү. Мага бир аз күлкүлүү көрүндү. Ал бала дагы бир кызыктай басчу.

Коңгуроодон кийин туруп, биз тыныгууга чыктык.

- Сенин атың ким? - Мен жаңы кошунамдан сурадым.

- Нурбек.

– Менин атым Мирлан.

Бири-бирибизге колубузду сундук.

- Жүр, ашканага баралы, - деп сунуштадым.

– Сен бар, мен бара албайм, - деп жооп берди Нурбек.

— Эмнеге бара албайсың?

Нурбек уялып, кызарып, бирдеме кобурады. Мен ашканага чуркап кеттим.

Бир күнү сабактан кийин досторум мени чакырып калышты: - Мирлан, жүр футбол ойнойлу. - Нурбек, жүр, бизди колдойсуңбу? Мен кошунамдан сурадым. Ал башын чайкады. Тажатма экен, деп ойлоп, досторум менен мектептин талаасына чуркап жөнөдүк. Балдар менен талаада ойноп жүргөндө, Нурбек бир чоң апа менен жолдо жай басып баратканын көрдүм. Ал апа Нурбекти колунан жетелеп баратты.

Бир жолу бизде математикадан жаңы тема болду. Маселе кантип чечилерин түшүнө албадым, бирок Нурбек мага жардам берди. Нурбек күндө сабактан кийин мага оор темаларды түшүндүрүп берчү. Бир айдын ичинде мен математиканы жакшыраак түшүнө баштадым. Ал эми биринчи жолу чейректе "беш" деген баа алдым.

Биз билинбей дос болуп кеттик. Нурбекке ашканадан пирожки алып келчүмүн, ал мага чоң апасы жасап берген термостогу компоттон берчү. Бир жолу Нурбек ооруп калып, бир нече күн келбей калды. Мен досторум менен анын үйүнө бардым. Ал чоң апасы менен жашачу. Нурбектин бөлмөсүндө көптөгөн китептер жана учактар бар болчу. Кээ бир учактар алыстан башкаруу менен уччу. Аларды Нурбек өзү жасаган.

Биз бассейнге чогуу бара баштадык. Нурбек алгач коркуп, баллон менен сүзчү.

Жарым жылдан кийин ал сонун сүзүп калды, ал тургай бою да өстү. Азыр экөөбүздүн боюбуз бирдей.

1-КАДАМ: Топтордо тапшырманы аткаргыла.

1-Топ: Нурбекти сүрөттөгүлө.

2-Топ: Нурбек менен Мирланды салыштыргыла.

3-Топ: Достук дегенди кандай түшүнөсүңөр? Оюңарды билдиргиле.

2-КАДАМ: Тапшырманы көрсөтүү формасын тандагыла: ыр, сүрөт, схема, сахналаштыруу, жазуу жооп, видеоролик.

Топтор иштерин презентациялайт.

3-Тапшырма. Келгиле, биздин класс үчүн достуктун эрежелерин иштеп чыгалы. Ар бир топтон 1 идея сунуштап, Ромашка гүлүнө жазгыла. Мисалы,

1. Кубанычыңды досуң менен бөлүш.
2. Досуңдун кемчиликтерине жана каталарына күлбө.
3. .....

Тапшырманы аткаруу үчүн QR кодду ачып пайдаланыңыз. Үлгү катары колдонсоңуз болот.

ЖЫЙЫНТЫКТОО

Мугалим: - Балдар, ар дайым бири-бирибизге боорукер болуп, бири-бирибизди сыйлайбыз деп ойлойм. Бирге жазган достук эрежелерин сактайбыз.

Ал эми парталарда турган жүрөкчөлөргө, эң сонун сөздөрдү жазып, досторуңарга тартуулагыла.

В ДРУЖБЕ НАША СИЛА!

СЦЕНАРИЙ ПЕРВОГО УРОКА ДЛЯ 1-4 КЛАССОВ К 1 СЕНТЯБРЯ 2023-2024 УЧЕБНОГО ГОДА

Цели урока:

- содействовать формированию у учащихся конструктивных, коммуникативных навыков общения и межличностного взаимодействия.

Задачи:

- раскрыть значение слова "Дружба";
- показать, какое место занимает "Дружба" в нашей жизни;
- способствовать созданию сплаченного коллектива.

Учащиеся:

- описывают значение слова «дружба», «друг»,
- определяют значение дружба в нашей жизни,
- вырабатываюь чувство ответственности за окружающих и уважение друг к другу,
- вырабатывают правила дружного коллектива в классе.

Методы: объяснение, командная работа.

Ресурсы: стихи, пословицы, карточки, рисунок ромашки, аудио-видео материалы, плакаты, картинки, наклейки или открытки в виде сердечек.

Ход урока:

Учитель: - Какой сегодня чудесный день! Я приглашаю вас в наш «круг радости» для того, чтобы вы весело поприветствовали друг друга и подняли себе настроение. Давайте послушаем песню «Дружба» ***(прослушивание песни Дружба»).***

Откройте QR код через свой смартфон. Для выпонения задания можете использовать материал как образец.

Если с другом вышел в путь, если с другом вышел в путь,
Веселей дорога.
Без друзей меня чуть-чуть, без друзей меня чуть-чуть,
А с друзьями много.
Что мне снег, что мне зной, что мне дождик проливной,
Когда мои друзья со мной.
Что мне снег, что мне зной, что мне дождик проливной,
Когда мои друзья со мной.
Там, где трудно одному, там, где трудно одному,
Справлюсь вместе с вами.
Где чего-то не пойму, где чего-то не пойму,
Разберем с друзьями.
Что мне снег, что мне зной, что мне дождик проливной,
Когда мои друзья со мной.
Что мне снег, что мне зной, что мне дождик проливной,
Когда мои друзья со мной.

Дети, прослушав песню «Дружба», отвечают на вопрос:

- О чем мы с вами будем говорить на сегодняшнем уроке? Правильно! Мы поговорим о Дружбе. на урок будет посвящен теме дружбы между людьми.

- Теперь мы разделимся на три группы. ***(Можно использовать различные приемы разделения на группы)***

Задание 1. Из слов в конверте составьте пословицу и прикрепите на доске.

Учитель раздает группам конверты со словами, чтобы составить пословицы о дружбе в малых группах. Объясняет условия задачи. (Каждая команда собирает пословицу из имеющихся слов в конверте)

1-й команде «Друга ищи, а найдёшь – береги».
2-й команде: «Не имей сто рублей, а имей сто друзей».
3-й команде: «Друг – твое зеркало».

Учитель: Молодцы ребята, с первым заданием вы справились.

Задание 2 . Прочитайте рассказ. Выполните задания (полная версия рассказа на платформе "Окуу керемет" https://kitep.edu.gov.kg/kg/view/1115, автор А. Джакыпбекова).

Мой друг Нурбек

Рисунок 1. Друзья

Год назад в сентябре в наш класс пришли несколько новеньких. Девочка и два мальчика. Одного из них посадили со мной. Он был странный. У него были толстые очки, и через стекла очков его глаза казались огромными. Мне стало немного смешно. Ещё он как-то странно ходил, медленно и немного приседая.

После звонка мы встали и пошли на перемену.

– Тебя как зовут? – спросил я своего нового соседа.

– Нурбек.

– А меня Мирлан.

Мы протянули друг другу руки.

– Пошли в столовую, – предложил я. – Ты иди, я не смогу, – ответил Нурбек.

– А почему не сможешь?

Тут Нурбек смутился, покраснел и что-то пробормотал. Я побежал в столовую.

Через несколько дней после уроков друзья позвали меня: – Мирлан, пошли в футбол поиграем. – Нурбек, пойдем, поболеешь за нас? – попросил я своего соседа. Он покачал головой. Зануда какой, подумал я, и мы с друзьями побежали на школьное поле. Мы уже играли на поле, когда я увидел Нурбека, который медленно шел по аллее с какой-то старушкой. Она держала его за руку.

Как-то у нас была новая тема по математике. Я не мог понять, как она решается, а Нурбек мне помог. Каждый день после уроков Нурбек объяснял мне трудные темы. Уже через месяц я стал понимать математику намного лучше. И впервые получил пятерку за четверть.

Мы незаметно подружились. Я приносил Нурбеку пирожки из столовой, а он угощал меня компотом из термоса, который давала ему его бабушка. Один раз Нурбек заболел и пропустил несколько дней. Я с друзьями пришел к нему домой. Он жил с бабушкой. В комнате у него было много книг и самолётиков. Некоторые самолётики с пультом управления. Нурбек сам их делал.

Мы вместе стали ходить в бассейн. Нурбек сначала боялся и плавал с баллоном.

Через полгода, он классно плавает, да еще и вырос. Теперь мы с ним одного роста.

ШАГ 1: Выполните задание в группах.

Группа 1: Опишите Нурбека.

Группа 2: Сравните 2-х друзей: Нурбека и Мирлана.

Группа 3: Выскажите своё мнение: Что такое дружба?

ШАГ 2: Выберите форму представления результата: стих, рисунок, схема, инсценировка, письменный ответ, видеоролик.

Группы презентуют свои работы.

Задание 3. Давайте выработаем правила дружбы для нашего класса. Предложите 1 идею от группы. Напишите идею на лепестке ромашки.

1. Разделяй свою радость с другом.
2. Не смейся над другом за его недостатки и ошибки.
3. .....

Откройте QR код через свой смартфон. Для выпонения задания можете использовать материал как образец.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Учитель: - Я думаю, что мы с вами станем друг к другу добрее, будем уважать друг друга. И будем выполнять правила дружбы, которые мы с вами написали.

А теперь на партах лежат сердечки, напишите самые прекрасные слова и подарите своим друзьям.

А. БАКИЕВА,
заведующая лабораторией дошкольного и начального школьного образования КАО

САНАРИПТЕШТИРҮҮ МЕНИН ЖАШООМДО

1-СЕНТЯБРГА КАРАТА 5-6-КЛАССТАР ҮЧҮН БИРИНЧИ САБАКТЫН БОЛЖОЛДУУ СЦЕНАРИЙИ

Сабактын максаты: Окуучулардын жашоосунда санариптепштирүүнүн мааниси жөнүндө билимдерди калыптандыруу.

Окуучулар:

- адамдын жашоосундагы санариптештирүүнүн мүмкүнчүлүктөрүн баяндайт,
- виртуалдык жана реалдуу баарлашууда этикалык жүрүм-турумдун маанисин түшүндүрөт,
- медиа мейкиндигинде баарлашуу эрежелерин сактайт.

Негизги түшүнүктөр: санариптештирүү, тармактык этикет, кастык тили.

Санариптештирүү - жашоодо жана жумушта интернетти, компьютерди, мобилдик тиркемелерди колдонуу.

Тармактык этикет - интернетте, виртуалдык баарлашууда адамдардын жүрүм-турум эрежелери.

Кастык тили (Хейт) – адамды/адамдарды расасына, жынысына, коомдогу абалына жана башка айырмачылыктарына байланыштуу жек көрүүнү билдирүү.

Иштөө ыкмалары: мээге чабуул, жупта иштөө, талкуу.

Ресурстар: интернет, уюлдук телефондор.

Сабактын жүрүшү:

1-тапшырма: - Балдар, сүрөттөрдүн уюлдук телефонго кандай тиешеси бар? Жебелер менен байланыштыргыла, жообуңарды түшүндүргүлө, мисал келтиргиле. (Мугалим үчүн: доскада уюлдук телефондун сүрөтү бар).

2-тапшырма: - Текстти уккула ***(мугалим текстти окуп берет)***. Тапшырмаларды аткаргыла.

Жашоодогу санариптештирүү

Санариптештирүү – бул жашообуздагы көп нерселерди жеңилдетүү жана ыңгайлуу кылуу үчүн компьютерлерди жана интернетти колдонуу. Ал Кыргызстанда эле эмес, дүйнөнүн бардык жеринде өтүп жатат. Биз азыр компьютерлерди жана телефондорду соода кылуу, иштөө жана баарлашуу үчүн колдоно алабыз.

Санариптештирүү адамдарга тезирээк иштөөгө жана көбүрөөк жумуш аткарууга жардам берет. Ошондой эле ал дүкөндөргө жана ресторандарга жаңы кызматтарды сунуштоого жардам берет. Дарыгерлер компьютерди колдонуп, оорулууларды дарылап, адамдардын өмүрүн сактап калышат. Бейтаптар онлайн режиминде дарыгердин кабыл алуусуна жазылат жана узун кезек күтпөйт.

Санариптештирүү дүйнөнү чынчыл жана адилеттүү кылууга жардам берет. Кыргызстандын ар бир жараны «Түндүк» сайтына кирсе үйү, унаасы, иши тууралуу керектүү маалыматтарды ала алат. Санариптештирүү алдамчылыктан жана паракорчулуктан алыс болууга жардам берет, анткени жаран электрондук порталда керектүү документтерди түзө алат. Мисалы, балдарды 1-класска, бала бакчага каттоонун электрондук кезеги бар. Окуучулар үчүн электрондук окуу китептери да бар, аларды жүктөп алып, үй тапшырмасын аткарууга болот. Кошумча видео сабактар теманы өз алдынча изилдөөгө жардам берет.

Бул өзгөрүүлөрдүн баары жашообузду жакшыртат. Келечекке даяр болуу үчүн компьютерлерди жана интернетти колдонууну үйрөнүшүбүз керек. Алар бизге көп нерсени жасоого жана көп нерсеге жетишүүгө жардам берет.

"Түндүк" порталына өткүлө. Бул порталдан жарандар кандай кызматтарды ала алат? **https://portal.tunduk.kg/site/show/217**

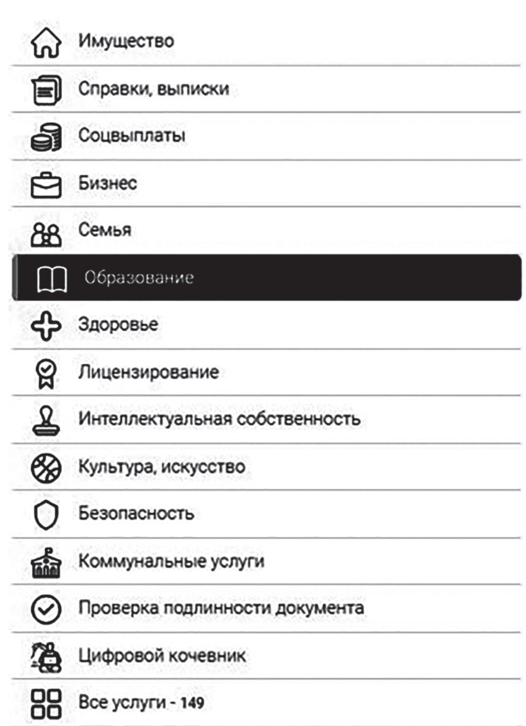

Электрондук китепкананын веб-сайтына өткүлө. Бул порталдан жарандар кандай кызматтарды ала алышат? **https://kitep.edu.gov.kg/ru/catalog**

Жалпы талкуулоо үчүн суроолор:

- Санариптештирүү деген эмне?
- Санариптештирүү элдин жумушуна кандай таасир этет?
- Санариптештирүү мектеп окуучулары үчүн кандай пайдалуу?
- Санариптештирүү бейтаптарга кандай пайда алып келет?
- Санариптештирүү коомдун адилеттүү жана чынчыл болушуна кандай салым кошот?
- Компьютер жана интернет адамдардын жашоосунда кандай роль ойнойт?

3-тапшырма: Жупта иштөө. Интернет байланыш эрежелери.

Мугалимдин сөзү: Балдар, биз интернет аркылуу байланышууда баарлашуу эрежелерин – тармактык этикетти сакташыбыз керек. Бул эрежелер жөнөкөй жана чыныгы жашоодогу баарлашуу эрежелерине окшош. Интернетте сылык баарлашып, өз пикириңерди негиздеп, башкалардын пикирин сыйлашыңар керек. Социалдык тармактарда кастык тилине (Хейт) жол берилбейт, б.а. кимдир бирөөнүн кемчиликтерин шылдыңдоо, кемсинтүү, жалаа жабуу, алдоо. Интернет байланыш үчүн чоң мүмкүнчүлүктөрдү берет. Бирок бул дагы чоң жоопкерчиликти билдирет. Берилген эрежелерди сактабоо терс кесепеттерге алып келиши мүмкүн.

Келгиле, азыр тармактык этикеттин эрежелерин үйрөнөлү. Медиасабак сайтына өткүлө: **https://mediasabak.org/ru/games/**. Келгиле, «Space adventures» оюнун ойнойлу.

Жыйынтык: Санариптештирүү Кыргызстанда гана эмес, бүткүл дүйнө жүзүндө адамдардын жашоосун жакшыртууда маанилүү роль ойнойт. Ал биздин жашообузду жеңилдетет, ыңгайлуурак жана натыйжалуу кылат. Келечекке даяр болуу үчүн компьютерлерди жана интернетти жоопкерчиликтүү колдонууну үйрөнүү маанилүү!

4-тапшырма. Рефлексия.

Сүйлөмдү уланткыла:

Мен ... билдим.

Мага... кызык болду.

Мен ... кыла алам.

ЦИФРОВИЗАЦИЯ В МОЕЙ ЖИЗНИ

СЦЕНАРИЙ ПЕРВОГО УРОКА К 1 СЕНТЯБРЯ ДЛЯ 5-6 КЛАССОВ

Цель урока: Сформировать знания о важности цифровизации в жизни учащихся

Учащиеся:

- описывают возможности цифровизации в жизни человека,
- объясняют важность этического поведения в виртуальном и реальном общении,
- выполняют правила общения в медиапространстве.

Основные понятия: цифровизация, сетевой этикет, язык вражды.

Цифровизация – использование интернета, компьютера, мобильных приложений в жизни и для работы;

Сетевой этикет – правила поведения людей в интернете, в виртуальном общении;

Язык вражды (Хейт) – выражение ненависти к человеку/людям из-за их расы, пола, статуса в обществе и других различий.

Методы работы: мозговой штурм, работа в парах, обсуждение.

Ресурсы: интернет, сотовые телефоны.

Ход урока:

Задание 1: - Ребята, как связаны картинки с сотовым телефоном? Соедините стрелками, объясните свой ответ, приведите пример. *(Для учителя: на доске расположена картинка сотового телефона).*

Задание 2: Послушайте текст (учитель читает текст). Выполните задания.

Цифровизация в жизни

Цифровизация – это использование компьютеров и интернета, чтобы делать множество вещей в нашей жизни легче и удобнее. Она происходит не только в Кыргызстане, но и во всем мире. Теперь мы можем использовать компьютеры и телефоны для покупок, работы и общения.

Цифровизация помогает людям работать быстрее и делать больше работы. Она также помогает магазинам и ресторанам предлагать новые услуги. Врачи могут использовать компьютеры, чтобы лечить больных и спасать жизни. Пациенты записываются на приём онлайн и не стоят в длинных очередях к врачу.

Цифровизация также помогает сделать мир более честным и справедливым. Любой гражданин Кыргызстана может получить нужные справки о своём доме, машине, о своей работе, если зайдет на сайт «Түндүк». Цифровизация помогает избежать мошенничества и взяточничества, потому что гражданин может оформить нужные ему документы на электронном портале. Например, есть электронная очередь записи детей в 1-й класс, в детский сад. Для школьников также есть электронные учебники, которые можно скачать и делать домашнее задание. Дополнительные видео уроки помогают изучить тему самостоятельно.

Все эти изменения делают нашу жизнь лучше. Мы должны учиться пользоваться компьютерами и интернетом, чтобы быть готовыми к будущему. Они могут помочь нам сделать больше и достичь лучших результатов.

Зайдите на портал «Түндүк». Какие услуги могут получить граждане на этом портале? **https://portal.tunduk.kg/site/show/217**

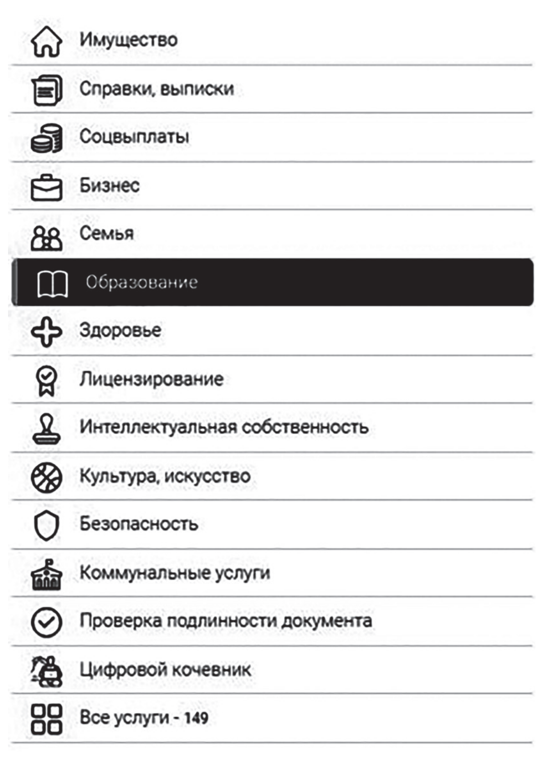

Зайдите на сайт Электронная библиотека. Какие услуги могут получить граждане на этом портале? **https://kitep.edu.gov.kg/ru/catalog**

Вопросы для общего обсуждения:

- Что такое цифровизация?
- Как цифровизация влияет на работу людей?
- Как цифровизация может быть полезна для школьников?
- Какую пользу цифровизация приносит пациентам?
- Как цифровизация способствует более справедливому и честному обществу?

Какую роль играют компьютеры и интернет в жизни людей?

Задание 3: Работа в парах. Правила общения в интернете.

Для учителя: Ребята, когда мы общаемся в интернете, то должны соблюдать правила общения - Сетевой этикет. Эти правила просты и похожи на правила общения в реальной жизни. Общаться в интернете нужно вежливо, обосновывать своё мнение и уважительно относиться к мнению других. В социальных сетях недопустим Язык вражды (Хейт), т.е. высмеивание недостатков кого-либо, оскорбления, клевета, обман. Интернет даёт большие возможности для общения. Но это также означает большую ответственность. Несоблюдение данных правил может привести к негативным последствиям.

Давайте сейчас поупражняемся в правилах сетевого этикета. Зайдите на сайт Медиасабак: **https://mediasabak.org/ru/games/** . Поиграем в игру «Space adventures»

Вывод: Цифровизация играет важную роль в улучшении жизни людей не только в Кыргызстане, но и во всем мире. Она делает нашу жизнь легче, удобнее и эффективнее. Чтобы быть готовыми к будущему, важно учиться пользоваться компьютерами и интернетом ответственно!

Задание 4: Рефлексия. Продолжи предложение.

Я узнал/ узнала ... .

Мне было интересно ... .

Я смогу ... .

Д. ОРУСБАЕВА,
КАО, завотделом многоязычного и инклюзивного образования;
А. ТЕМИРБЕКОВА,
КАО, ведущий специалист отдела многоязычного и инклюзивного образования

САНАРИПТИК САБАТТУУЛУК – САПАТТУУ КЕЛЕЧЕКТИН НЕГИЗИ

1-СЕНТЯБРГА КАРАТА 7-8-9-КЛАССТАР ҮЧҮН БИРИНЧИ САБАКТЫН БОЛЖОЛДУУ СЦЕНАРИЙИ

"Санариптик сабаттуулук – бул түрдүү форматтарда жана масштабда компьютерлердин жардамы менен ар кандай булактардан алынган маалыматты түшүнүү жана колдоно билүү"

Пол Гилстер

Максатты:
- Окуучулардын санариптик технологияларды натыйжалуу жана коопсуз пайдалануу, интернеттен маалымат издөө жана анын аныктыгын баалоо, жеке маалыматтарды коргоо көндүмдөрүн калыптандырууга көмөктөшүү.

Негизги түшүнүктөр: санариптик сабаттуулук, санариптик коопсуздук, жеке маалыматтарды коргоо.

Сабактын жүрүшү:

Окуучулар менен баарлашуу. «Санариптик сабаттуулук» түшүнүгү менен тааныштыруу.

Мугалим: - Адам – бул социалдык жандык. Анын алдыңкы иши – баарлашуу. Убакыт өтсө да, байланышка болгон муктаждык жоголбойт, баарлашуу ыкмалары гана өзгөрөт.

Сүрөттөрдү көрсөтүү ***(мүмкүн болсо, проектор аркылуу).***

б.з.ч.- 4 миң жыл

IV-кылым

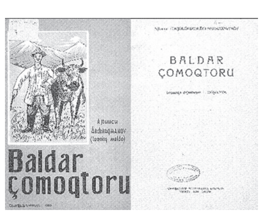

XVI-XX к.к.

XXI к.

Бүгүн биз «санариптик сабаттуулук», «санариптик коопсуздук», «жеке маалыматтарды коргоо» сыяктуу жаңы түшүнүктөр менен таанышабыз.

Мугалим: – Балдар, «санариптик сабаттуулукту» кандай деп түшүнөсүңөр?

Окуучулардын жооптору

Мугалим: – Азаматсыңар, жоопторуңар чындыкка жакын болду, эми ушул түшүнүктүн так аныктамасы менен таанышалы: **Санариптик сабаттуулук** – бул санариптик технологияларды жана интернет ресурстарды коопсуз жана натыйжалуу пайдалануу үчүн колдонуучуга зарыл болгон билимдердин жана көндүмдөрдүн жыйындысы. Эгер биз «санариптик сабаттуулук» деген түшүнүктү бөлүп карап чыксак, анда «санариптик мейкиндикте жашоо көндүмдөрү» сыяктуу нерсе келип чыгат. Бул жөндөмдөр эмне үчүн азыркы муунга маанилүү? Бул олуттуу жана татаал суроо. Биз муну түшүнүүгө аракет кылып көрөлү.

I *Адамдын сабаттуулугунун жаңы түрү* – санариптик сабаттуулук, аны менен бир катарда турган эсептөө, окуу жана жазуу жөндөмдөрү. Ошентип, санариптик сабаттуулук тиричилик ишинде санариптик инновацияларды колдонууну камтыйт. Санариптик сабаттуу адамдын негизги көндүмдөрүнүн бири – ар кандай санарип платформа аркылуу текстти терип жөнөтүү жана башка маалымат каражаттары менен маалыматты так баалоо жана жеткирүү:

- Текстти Word жана Excel программаларында иштөө көндүмдөрү;
- Текст, сүрөт жана аудио түзүүнү билүү;
- Дизайн иштеп чыгуу.

Ал эми санариптик керектөөлөрүн жумуш жана жашоо-тиричиликте кандай колдонулаарын карап көрөлү: мобилдик интернет, санариптик каражаттар, массалык медиакаражаттар, жаңылыктар, социалдык тармактар, мамлекеттик кызматтар, медицина, билим берүү, резервдик (булут) технологиялары, онлайн соода жана каржылык операциялар.

Глобалдык санариптештирүү – таасирдүү угулат. Кана эмесе, жөнөкөй сөз менен айтып көрөлү, санариптештирүү бул эмне жана эмне үчүн бардык тармакка пайдалуу? Ар бирибиз жашоо-турмушта онлайн жана оффлайн режиминде өнүмдөрдү (буюм) же тейлөө кызматтарды сатып алабыз, баарлашып жана маалыматты колдонобуз. Санариптештирүү бул процесстерди жеңилдетет.

Санариптештирүү азыркы тапта кайсы тармактарда колдонулат:

Үй-тиричиликте **WI-FI**	
Өндүрүштө: жасалма интеллект, роботтоштуруу	
Мамлекеттик түзүмдөрүндө **https://portal.tunduk.kg/**	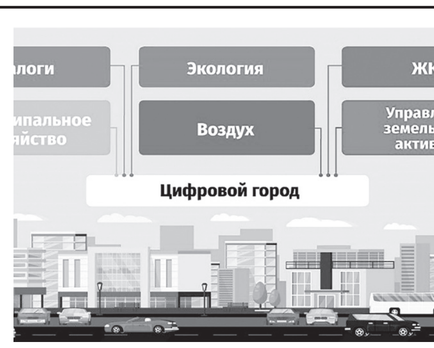
Билим берүүдө **http://biblioteka.kg/**	
Медицинада: медициналык жабдуулар, биотехнология, ошондой эле ар кандай кызматтар **registratura.med.kg**	

Ошентип, балдар, биз «санариптик сабаттуулук» түшүнүгү менен таанышып, санариптештирүү жашообуздун кайсы тармактарында колдоноорун билдик.

Күн сайын досторубуз жана жакындарыбыз менен бөлүшө турган ар кандай маалыматтар, каалаган убакта карасанатай кол салгандарга тийиши мүмкүн. Бул интернетке карата катаал чындык жана бир күнү ал өтө кымбатка турушу мүмкүн.

Экинчи түшүнүк – «санариптик коопсуздук». Бул эмнени билдирет деп ойлойсуңар?

II Интернетте кандай коркунучтар бар?

III Жеке маалыматтарды интернетте коргоо жолдору:

- коомдук тармактарда жеке маалыматтарды чектөө;
- достор жөнүндө жеке маалыматты чыгарбоо;
- бейтааныш адамдарга жеке маалыматтарды жөнөтпөө;
- өз аккаунттардан чыгууну унутпоо;
- ачык WI-FI менен колдонбоо;
- жеке маалыматтарды камтыган документтеринин сүрөтторүн жайгаштырбоо.
- компьютерге коргоочу программаны орнотуу жана антивирус программасын жаңыртып туруу.

Окуп, сүйлөмдү уланткыла:

Эч качан ... билдирбеңиз	Виртуалдык таанышуу сенин оюңдагыдай болбошу мүмкүн
Иш учурунда компьютерден терс маалыматтар келсе, дароо...	Социалдык тармактагы таанышууга ишенбе, себеби... болушу мүмкун
Өзүңдөн улууларга интернеттеги болгон терс окуяларды кабарлоо зарыл, анткени...	Эсиңде болсун, жарыяланган маалыматтарыңды...
Бардык байланыштарды токтотуу зарыл, эгер социалдык тармактарда же чаттарда, кимдир бирөө...	Тармактагы регистрациядан өтүү зарыл болсо...
Интернетте таанышып жана жолугушууну кааласаң - ...	Жалпы коом колдонгон компьютерге .... сактаба.

IV Рефлексия.

Окуучуларга суроолор:

1. Бүгүнкү сабакта кайсы маалымат пайдалуу болду?

2. Кайсы маалыматтар силер үчүн жаңылык болду?

3. Сүйлөмдүн аягына чыккыла: Мен үчүн интернетте коопсуз иштөөнүн эң негизги эрежеси төмөнкү эрежелер болуп саналат..............

Окуучулардын жооптору

Мугалимдин жыйынтыктоочу сөзү.

ЦИФРОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ – ЗАЛОГ КАЧЕСТВЕННОГО БУДУЩЕГО

ПРИМЕРНЫЙ СЦЕНАРИЙ ПЕРВОГО УРОКА ДЛЯ 7-9 КЛАССОВ К 1 СЕНТЯБРЯ

«Цифровая грамотность – это умение понимать и использовать информацию, предоставленную во множестве разнообразных форматов и широкого круга источников с помощью компьютеров»

Пол Гилстер

Цель урока:
- Содействовать формированию у обучающихся навыков эффективного и безопасного использования цифровых технологий, включая поиск информации в интернете, оценку её достоверности, защиту личных данных.

Оборудование урока:
Ход урока:
Беседа с учащимися. Знакомство с понятием «цифровая грамотность».

Учитель: - Человек – существо социальное, его ведущим видом деятельности является общение. Время идет, но потребность в общении не исчезает, меняются лишь способы общения.

Демонстрация рисунков (по возможности - через проектор).

4 тысяч лет до н.э.

IV век

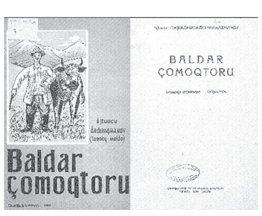

XVI-XX вв.

XXI век

Сегодня хотелось бы познакомить вас с новыми понятиями, такими как «цифровая грамотность», «цифровая безопасность», «защита персональных данных».

Учитель: - Как вы думаете, ребята, что же такое «цифровая грамотность»?

Ответы учащихся

Учитель: - Молодцы. Вы были близки к истине, давайте теперь познакомимся с точным определением данного понятия:

- **Цифровая грамотность** – это набор знаний и умений, которые необходимы пользователю для безопасного и эффективного использования цифровых технологий и ресурсов интернета.

Если разобрать словосочетание «цифровая грамотность» по частям, то получится что-то вроде «навыков жизни в цифровом пространстве». Но что это за навыки и почему они столь критичны для твоего, прежде всего, поколения? Это серьезный и сложный вопрос. Мы все же попробуем разобраться в этом.

I. Новый вид грамотности человека – цифровая грамотность, которая стоит в одном ряду с умением считать, читать и писать. Таким образом, цифровая грамотность предполагает использование цифровых новшеств в бытовой деятельности. Одна из главных навыков цифрового и грамотного человека – способность оценивать и четко передавать информацию с помощью набора текста и других средств массовой информации на различных цифровых платформах:

- Навыки набора текста в Word и Excel;
- Создание текста, изображения, аудио;
- Разработка дизайна.

А теперь рассмотрим, как используется цифровое потребление для работы и жизни: мобильный интернет, цифровые устройства, интернет-СМИ, новости, социальные сети, госуслуги, медицина, образование, облачные технологии, онлайн-покупки и финансовые операции.

Глобальная цифровизация – звучит внушительно. Расскажем простыми словами, что это такое и почему это хорошо для всех? Для начала разделим нашу жизнь на составляющие. Мы все покупаем товары и услуги в интернете и оффлайн, общаемся и используем информацию. Цифровизация делает все эти процессы более простыми.

Где применяется цифровизация прямо сейчас:

В быту **WI-FI**	
На производстве: искусственный интеллект, роботизация	
В госструктурах **https://portal.tunduk.kg/**	
В образовании **http://biblioteka.kg/**	
В медицине: медицинское оборудование, биотехнологии, а также различные услуги **registratura.med.kg**	

Итак, ребята, мы познакомились с вами с понятием «цифровая грамотность» и узнали, в какие сферы нашей жизни проникла цифровизация.

Любая информация, которой мы ежедневно делимся с друзьями и близкими, может в любой момент оказаться у злоумышленников. Это суровая реальность или скорее дань интернету, и однажды она может обойтись слишком дорого.

Рассмотрим второе понятие «цифровая безопасность», как вы думаете, что оно значит?

Ответы учащихся

II. Какие опасности подстерегают нас в интернете?

III. Как защитить свои персональные данные в сети Интернет:

- ограничить объем информации о себе в соц.сетях;
- не выкладывать личную информацию о друзьях;
- не отправляйть свои личные данные незнакомцам;
- не забывать выходить из своих аккаунтов;
- не пользоваться открытыми WI-FI точками;
- не публиковать фотографии своих документов, содержащих персональные данные;
- установите на ПК защитное ПО и следите за регулярностью обновления антивируса.

Зачитайте и продолжите фразу:

Никогда не сообщай свои...	Помните, что виртуальные знакомые могут быть не теми…
Если вас что-то пугает в работе компьютера, немедленно...	Не доверяйте людям, с которыми вы познакомились в социальных сетях, ведь они могут быть…
Всегда сообщайте взрослым обо всех случаях в интернете, которые...	Помните то, что когда-либо было опубликовано...
Прекращайте любые контакты в социальных сетях или чатах, если кто-нибудь...	Если в сети необходимо пройти регистрацию, то должны сделать ее так, чтобы…
Познакомился в сети и хочешь встретиться - …	На общедоступном компьютере не сохраняйте...

IV. Рефлексия.
Вопросы учащимся:

1. Какую полезную информацию вы получили сегодня на уроке?

2. Какая информация была для вас новой?

3. Закончите, пожалуйста, предложение: Самым главным правилом безопасной работы в сети интернет для меня является следующее правило..............

Ответы учащихся

Н.МЭЛСБЕК,
старший научный сотрудник лаборатории технологии, искусства и культуры здоровья КАО

ЖООПКЕРЧИЛИКТҮҮ ҮЙ-БҮЛӨ – КҮЧТҮҮ КООМ

1-СЕНТЯБРГА КАРАТА 7-8-9- КЛАССТАР ҮЧҮН БИРИНЧИ САБАКТЫН БОЛЖОЛДУУ СЦЕНАРИЙИ

Менин үй-бүлөм – менин Мекеним

Сабактын максаттары		
	Мугалим	**Окуучу**
Билим берүүчүлүк	Окуучуларга үй-бүлө коомдун күзгүсү, бактылуулуктун ачкычы жакшылыктын жарчысы экенине түшүнүк берүү жана тарбиялоо	Окуучулар үй-бүлө коомдун, мамлекеттин тиреги, улуттун бешиги экендигин, үй-бүлөлүк мамилелердин баалуулугу экендиги түшүнүктөрү кеңеет
Өнүктүрүүчүлүк	-үй-бүлөлүк биримдикке, ата-энесин жана бир туугандарын урматтап сыйлай билүүгө, жоопкерчиликтүү болууга туюндуруу; -үй-бүлө биримдик, тынчтык, бактылуулуктун ачкычы, жакшылыктын жарчысы экендигине окуучулардын аң-сезимине жеткирүү	-жеке кызыкчылыктан жалпы кызыкчылыкты жогору коё билүү жөндөмдүүлүгүнө ээ болушат; - окуучулар үй-бүлө биримдиктин, тынчтыктын, жакшылыктын, бактылуулуктун жарчысы экенине түшүнүктөрү тереңдейт
Тарбиялык	- окуучуларды патриоттулукка, намыскөйлүккө, ынтымак-достукка, эмгекчилдикке, кең пейилдикке ж.б. асыл сапаттарга тарбиялоо	-алган билим-дерин турмуш-та пайдалана билүүгө тарбия-ланат -окуучулар бак-тылары ата-эне мээриминде, ал эми ата-эне бак-тысы баласынын ийгилигинде эке-нине түшүнүшүп, үй-бүлөсүн аяр сактоого тар-бияланышат

Көрсөткүчтөр: Сабак максатына жеткен болуп эсептелет, эгерде:

1. Окуучулардын үй-бүлө баалулугу жөнүндөгү түшүнүктөрү тереңдесе.

2. Окуучулар үй-бүлө коомдун күзгүсү, бактылуулуктун ачкычы жакшылыктын жарчысы экенине түшүнүк алып баалай билүүгө үйрөнүшсө.

3. Үй-бүлөлүк биримдикке, ата-энесин жана биртуугандарын сыйлай билүүнү сезишсе.

Сабактын формасы: аралаш сабак.

Сабактын методу: Маалымат берүү, түшүндүрүү, аңгемелешүү, практикалык.

Сабактын жабдылышы: Үй-бүлө жөнүндө сүрөттөр, проектор, слайд, музыка.

Сабактын жүрүшү:

1. Уюштуруу: учурашуу, класста жагымдуу жагдай түзүү.
2. Окуучулар менен баарлашуу

Мугалим: - Бүгүнкү өтүлө турган темабыз: "Үй-бүлөдөгү жоопкерчилик – күчтүү коом".

– Үй-бүлө дегенди кандай түшүнөсүңөр?

Окуучулардын жооптору

Мугалим: – Балдар, Конфуций: "Мамлекет – бул чоң үй-бүлө, ал эми үй-бүлө – бул кичинекей мамлекет, ал сүйүүнүн негизинде түзүлөт", - деп жазган.

Тарбия, салт-санаа, келечекке жол үй-бүлөдөн башталат. Бир үй-бүлөдө чоңойгондордун өздөрүнө мүнөздүү адаттары, кылык жолуктары болот.

Үй-бүлө – *адамдын жашоосундагы эң ыйык, кол тийгис, айтып бүткүс бакыт. Баланын биринчи мугалими – ата-эне. Балдарга жакшы тарбия берүүгө, жашоосун жакшы жака өзгөртүү үчүн үй-бүлөнүн ролу чоң. Үй-бүлө – бул чакан кичинекей мамлекет болуп эсептелинет. Ошол мамлекетте тынчтык, бейкутчулук болсо, ал үй-бүлө элге үлгү боло алат.*

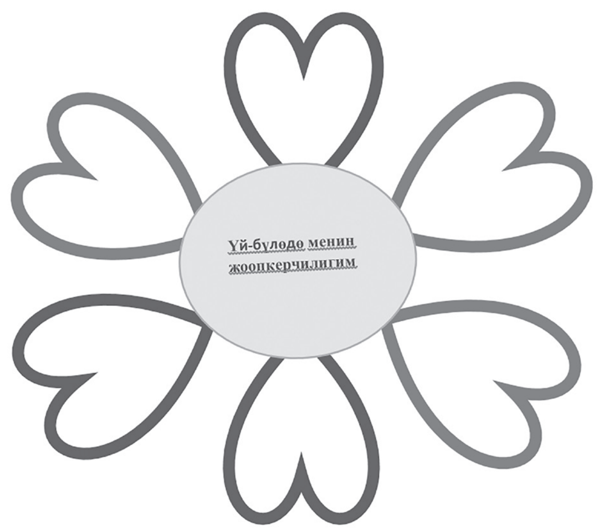

Балага тарбияны ата-энеси татыктуу берсе, коом да туруктуу, бекем болот. Балдар билимдүү болсо, коом дагы ошончолук билимдүү болот.

3. Топтор менен иштөө.

Мугалим: – Балдар, жоопкерчилик дегенди кандай түшүнөсүңөр?

Окуучулардын жооптору

Мугалим: – Үй-бүлөдө сенин жоопкерчилигиң кандай? Гүлдөрдүн жалбырактарын толтургула:

Мугалим: – Жоопкерчиликтүү үй-бүлө деген эмне? Кайсы үй-бүлөнү жоопкерчиликтүү десек болот?

Окуучулардын жооптору

Мугалим: – Бекем үй-бүлө дегенди кандай түшүнөсүңөр?

Окуучулардын жооптору

Мугалим: – Ушул сүрөттөр үй-бүлө деген түшүнүк менен кандай айкалышат?

Тамыры бекем дарак	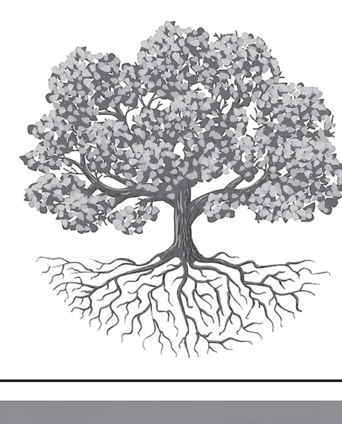
Буудай талаасы	
Чөл өсүмдүгү	

Окуучулардын жооптору

Топтор менен иштөө.

Мугалим: – Балдар, жоопкерчиликтүү жана бекем үй-бүлө күчтүү коом менен байланышы кандай?

1-Топ үчүн суроо: Бекем үй-бүлөө балдарга билим берүүдө таасири кандай?

2-Топ үчүн суроо: Жоопкерчиликтүү үй-бүлөө коомго кандай таасир берет?

3-Топ үчүн суроо: Үй-бүлөнүн ар-түрдүү кызыгуусу коомдун маданиятына кандай таасир берет?

Топтордун жооптору

Мугалим: – Окуучулардын үй-бүлөдө жана мектепте жүрүм-турумдук нормалары жакшы калыптанса, окууган чөйрөсүндө баланын чыгармачылыгы канчалык жогору болсо, анын өнүгүүсү да ошончолук натыйжалуу болот. Ошондо коом да күчтүү болот.

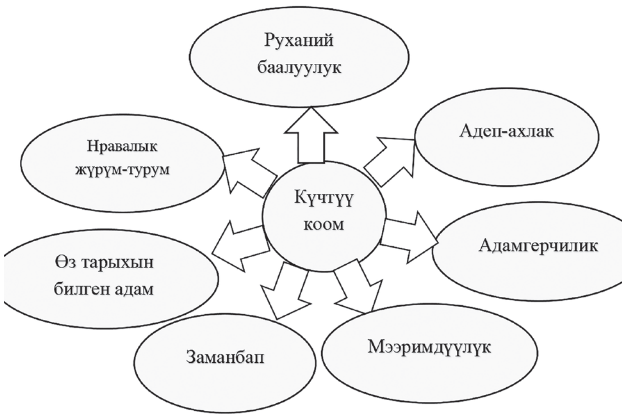

Мугалим: – Жашоонун эрежесин танда, эмне үчүн ал эреже сен үчүн маанилүү:

1. Үй-бүлөңө жоопттуу бол!
2. Ишенимдүү жана туруктуу бол!
3. Башкаларды сыйлоодо, өзүңдү да сыйлай бил!
4. Башкаларга боорукер мамиле жасаганды үйрөн!
5. Өзүң менен жана башка адамдар менен ынтымакта жаша.
6. Сезгичтикти көрсөтө бил.
7. Өзүңө ишенимдүү бол, өзүңдүн үй-бүлөңө татыктуу бол.

Үй тапшырма:

1) Үй-бүлөңдүн санжырасын түзүп кел.
2) Кайсы каада-салт менен сенин үй-бүлөң бекемделет?

Б. АЛЫМБАЕВА,
КББАнын тарбия, социалдаштыруу жана мектептен сырткаркы кошумча билим берүү лабораториясынын башчысы;
Н. МЭЛСБЕК,
технология, искусство жана дене тарбия маданияты лабораториясынын ага илимий кызматкери

ОТВЕТСТВЕННАЯ СЕМЬЯ – СИЛЬНОЕ ОБЩЕСТВО

ПРИМЕРНЫЙ СЦЕНАРИЙ ПЕРВОГО ДЛЯ 7-8-9 КЛАССОВ УРОКА К 1 СЕНТЯБРЯ

Цели:

Образовательная:

- учащиеся актуализируют понятия единства семьи и общества;

Развивающая:

- учащиеся определяют важность укрепления престижа и роли семьи в обществе;

Воспитательная:

- учащиеся описывают свои чувства к семье, стране; объясняют роль семьи в обществе.

Ход урока:

Беседа с учащимися.

Учитель: – Семья – основа любого общества. Говорят, что семья – это маленькое государство. Ответственная семья – это фундамент крепкого общества.

Учитель: – Какие традиции едины для каждой семьи?

Ответы учащихся: Уважение к старшим, забота о детях, любовь к матери – хранительнице и защитнице домашнего очага.

Учитель: – Ребята, продолжите дальше пословицы:

- Ата-энеңди сыйласаң, өз балаңдан жакшылык көрөсүң. – Если будешь уважать своих родителей, увидишь добро от своих детей.

- На стариках семья держится.

Дети приводят пословицы.

Учитель: – Ребята, семья – это великий дар.

Это близкие и родные люди, те, кого мы любим, с кого берем пример, о ком заботимся, кому желаем добра и счастья. Каждый человек всю свою жизнь проводит в семье. Сначала в родительской, потом в своей собственной, затем, возможно, в семье своих детей. Именно в семье ребенок учится трудиться, быть ответственным за свои поступки, заботиться о своих родителях, братьях и сестрах. Ответственная семья формирует сильное общество.

Заполните лепесточки:

Учитель: – Что такое ответственная семья? Какую семью можно назвать ответственной?

Ответы учащихся

Учитель: – Что такое крепкая семья?

Ответы учащихся

Учитель: – Как соотносятся эти рисунки с понятием «семья»?

Дерево с крепкими корнями	
Пшеничное поле	
Пустынное растение «Перекати поле»	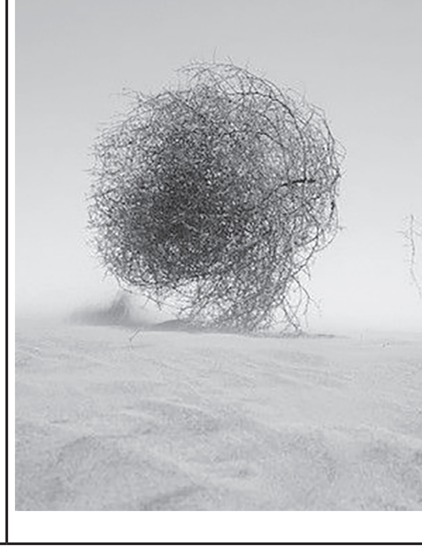

Ответы учащихся

Работа в группах.

Учитель: - Ребята, как соотносятся ответственная и крепкая семья с сильным обществом?

Тема для первой группы: Как крепкая семья влияет на образование детей?

Тема для второй группы: Как ответственная семья влияет на здоровье общества?

Тема для третьей группы: Как разносторонние интересы семьи влияют на развитие культуры в обществе?

Выступления групп

Учитель: - Выберите правило жизни, объясните, почему оно для вас важно:

1. Будь предан своей семье, избегай негативного случая предать ее.

2. Будь верен и надежен.

4. Уважая других людей, уважай себя.

5. Учись сопереживать другим, ставя себя на их место.

6. Живи в согласии с самим собой и другими людьми.

7. Проявляй чуткость.

8. Будь уверен в себе и достоин своего дома.

V. Домашнее задание:

1) Составьте генеалогическое древо семьи.

2) Расскажите о традициях, которые способствуют укреплению твоей семьи.

А. НИЯЗОВА,
Вице-президент Кыргызской академии образования;
Н.МЭЛСБЕК,
старший научный сотрудник лаборатории технологии, искусства и культуры здоровья КАО;
Д. ОРУСБАЕВА,
заведующая отделом многоязычного и инклюзивного образования КАО

НАРКТУУ КЫРГЫЗ ЖАРАНЫ - ӨЛКӨНҮН КЕЛЕЧЕГИ

ЖАЛПЫ БИЛИМ БЕРҮҮЧҮ МЕКТЕПТЕРДИН 10-11-КЛАССТАРЫНДА БИРИНЧИ САБАКТЫН БОЛЖОЛДУУ СЦЕНАРИЙИ

Сабактын максаты:

- окуучуларда Кыргыз жараны үчүн зарыл болгон, жаратылышка аяр мамиле жасоо, көчмөнчүлүк жашоо образындагы кыргыздардын үй-бүлөдөгү жана күндөлүк тиричиликтеги байланыштары, нарк-насили, адеп-ахлагы, каада-салттары, адаттары жана ырым-жырымдары тууралуу түшүнүктөргө ээ болушат.

- берилген маалыматтарга анализ жүргүзүп, талкуулашат, топ менен чыгармачыл эмгек даярдашат;

- жарандык идентүүлүктүн мисалында Мекенди коргоо, мамлекетти өнүктүрүүгө салым кошуу, табиятты сактоо көндүмдөрү калыптанат.

Сабакта калыптануучу компетенттүүлүктөр:

- алынган маалыматтарга баа берүү менен сөз байлыктарын өстүрө алат, курчап турган реалдуулукка карата өз позициясын аргументтүү коргоп, аларды пайда болгон көз караштык системалар менен салыштыра алат;

- өз ойлорун эркин билдире алат, сабак учурунда биргелешип иштөө көндүмдөрүнө ээ болуп, бири-биринин пикирин угуп, өзүн эркин сезип, оюн ачык айта алышат, өз көз караштарын маданияттуу коргой алат;

- жарандык идентүүлүктөрдү айырмалай алуу менен маалыматка аргументтүү корутунду жасоо аркылуу сынчыл ой жүгүртө алышат.

Сабактын жабдылышы: Доска, техникалык каражаттар, ватман кагаздар, түстүү маркер, фломастер, скотч ж.б. Мугалим бул сабакта темага тиешелүү түзгөн слайддарды ж.б дидактикалык материалдарды пайдаланса болот.

Сабакты өтүү боюнча методикалык сунуштар: 1-сентябрда өтүлүүчү сабакты башталышында мугалим Кыргызстан үчүн маанилүү нормативдик документтин качан кабыл алынгандыгы жана ал эмне тууралуу экендигин кыскача айтып берет. Бул документ 2021-2026-жылдары Кыргыз Республикасында Кыргыз жараны деп жарандардын өзүн таануусун өнүктүрүүнүн концепциясы (1-тиркеме), 2022-жылды Тоолордун экосистемасын коргоо жана климаттык туруктуулук жылы тууралуу кенен түшүндүрмө берет (2-тиркеме). Топтордогу ишмердүүлүктү уюштурганда окуучуларга материалдын ссылкасын же кагаз түрүндө таркатса болот.

Сабакка чейин мугалим нормативдик документ боюнча кошумча маалыматтар менен таанышып алышы керек.

Интернет булактар:

https://edu.gov.kg/organizations/21/pages/221/

http://kyrgyztuusu.kg/?p=43682

http://www.biom.kg/activities/climate

http://www.welcome.kg/ru/kyrgyzstan/region/development/191.html

http://www.mkurca.org/temy/gornyye_ecosistemy/

Сабактын жүрүшү:

Сабактын бөлүктөрү	Мугалимдин ишмердүүлүгү	Окуучунун ишмердүүлүгү
1. Уюштуруу	Саламдашуу, сабакта жокторду белгилөө	Саламдашат. Суроолорго жооп берүүгө даярданышат
2.Сабактын структурасы	Мугалим сабактын темасын, максатын,сабактын жүрүшүнүн структурасы менен тааныштырат.	Мугалим менен бирдикте сабактын максатын коюуга катышат
3. 1-этап. Мугалимдин баш сөзү	Саламатсыңарбы, достор?! Бүгүнкү темабыз: «Нарктуу кыргыз жараны – өлкөнүн келечеги» деп аталат. Бул теманын алкагында силер менен Кыргыз Республикасы үчүн маанилүү нормативдик документи жөнүндө сүйлөшөбүз. 2020-жылдын 13-ноябрында Кыргыз Республикасынын Президенти С.Н.Жапаров: «2021-2026-жылдары Кыргыз Республикасында Кыргыз жараны деп жарандардын өзүн таануусун өнүктүрүүнүн концепциясы» жөнүндө Жарлыкка кол койгон. Концепция элдин биримдигин жана этностор аралык мамилелерди чыңдоо, жарандык бирдейликти жана туруктуулукту камсыздоого өбөлгө түзүү максатын көздөйт. Ошондой эле, Кыргыз Республикасынын Президенти С.Н.Жапаровдун «2022-жылды Тоолордун экосистемасын коргоо жана климаттык туруктуулук жылы деп жарыялоо жөнүндө» Жарлыкка кол койду. Аталган Жарлыктын алкагында айыл чарба, энергетика, өнөр жай тармактарында экологиялык жана климаттык иш-чараларды жана долбоорлорду ишке ашыруу маселелери, тоолордун экосистемасын коргоо, токой чарбасын, экотуризмди өнүктүрүү каралат.	
4. 2-этап. Суроо-жооп	Жогоруда аталган нормативдик документтердеги түшүнүктөр боюнча окуучулар менен суроо-жооп өткөрүлөт.	
	Суроо: 1.Жаран деген ким? 2. «Кыргыз Жараны» термини кандай чечмеленет? 3. Тоолордун экосистемасы деген эмне? 4. Климат деген эмне? 5.Эмне үчүн климаттын туруктуулугу маанилүү? 6.Бул түшүнүктөрдү эмне байланыштырып турат?	Окуучулар суроолорго жооп беришет.
5. 3-этап. Маалымат берүү	Кыргыздар жаш муундарды айлана-чөйрөгө этият мамиле кылууга тарбиялап, «Калган журтуң, конгон журтуңдан таза болсун!» деген макалда айтылгандай, экологиялык балансты бузбай, жаратылыш менен таттуу мамиледе болуп, кыргыздардын үй-бүлөдөгү жана күндөлүк тиричиликтеги байланыштары, нарк-насили, адеп-ахлагы, каада-салттары, адаттары жана ырым-жырымдары иштелип чыккан. Душмандардан ата мекенин коргоо жоокердин ыйык милдети болгон. Кыргыздарда жаш жигит үйдө олтуруп калып же дайыма эле айылдын ичинен чыкпай калган учур болгон эмес. Кыргыз үй-бүлөсүндөгү эркектин кашаңдыгынан өткөн маскарачылык болгон эмес. Тыштан капыстан кол салуу коркунучунун шартында: «Эр жигит эл четинде, жоо бетинде» болууга тийиш болгон. Кыргыздарда элдик баатырларды терең урматтоо салты эзелтен эле калыптанган. Алардын күч-кубаты жана эрдиктери тууралуу ырларды жамакташкан, алардын бейиттери сыйынуучу жайларга айланган (Манас, Тайлак-баатыр). Мейманды урматтаган жана ага үйдөгү бардык жакшы нерселерди: тамак-аштарын, жууркан-төшөктөрүн коногуна арнашкан. Жөн эле жолоочу — «кудайы конок», же атайын чакырылган — «коноктор» болгон. Эгерде боз үйдүн жанына атчан киши келсе, үй ээси сыртка чыгып, аттан түшүүгө жардам берип, үйгө чакырган. Кыргыздарда келе жаткан адамга эмнеге келгени тууралуу суроо уят деп эсептелген. Кыргыздар: «Канча бут кирсе, ошончо кут кирет» деп айтышкан. Адат боюнча үй ээси коноктордун буюмдарынын сакталышы жана аттарынын тоюту үчүн жооп берген. Боз үйгө кирип бара жатканда эшикти үй ээси, чыгып бара жатканда – мейман өзү ачкан. "Конок келди – ырыс ала келди", дешет кыргызда. Жолоочу кайсы адамдын, ага тааныш эмес адамдын үйүнө да конууга укугу болгон. Эттин жакшы кесимин, акыркы сындырым нанын кыргыз мейманына берген. Мейманына ыракат тартуулоо кожоюн үчүн эң чоң кубаныч болгон. Мейман, өзүнө жакшыраак мамиле жасоосун талап кылууга да укугу болгон. Эгерде үйдөн түнөк бербей же начар жууркан-төшөк салып койсо, конок кетип калып, аны айылдаштарына жаманатты кылган. Мейманды жөнсүз кабыл алуу жана ага карата адепсиз мамиле кылуу айыпталган.	
6. Мугалимдин маалыматтары боюнча топтук иштер **Топтор менен иштөө**	Мугалим окуучулардын санына жараша классты топторго бөлөт.	Окуучулар үч топко бөлүнөт. Өз эмгектерин презентациялашат
	1-топ: Кыргыздар жаш муундарды жаратылышты коргоо боюнча кандай тарбия беришкен? «Калган журтуң, конгон журтуңдан таза болсун!» - деген сүйлөмдүн маанисин чечмелегиле?	1-топтун окуучуларынын болжолдуу жооптору: Кыргыздар жаш муундарды айлана-чөйрөгө этият мамиле кылууга тарбиялагап, экологиялык балансты бузбай, жаратылыш менен таттуу мамиледе болууга чакырышкан. «Калган журтуң, конгон журтуңдан таза болсун!» - деген сөздүн маанисин чечмелеп мисал келтиришет.
	2-топ: Кыргыздар кандай мекенчилдик каада-салттарды иштеп чыгышкан? «Эр жигит эл четинде, жоо бетинде» - деген сүйлөмдүн маанисин чечмелегиле?	2-топтун окуучуларынын болжолдуу жооптору: Чет элдик баскынчыларга каршы күрөштө ата мекенин коргоо жоокердин ыйык милдети болгон. Кыргыздарда жаш жигит ата-мекенин коргоого дайыма даяр болгон. «Эр жигит эл четинде, жоо бетинде» - деген сүйлөмдүн маанисин чемелеп мисал келтиришет.
	3-топ: Кыргыздардын мейманростугу. «Кудайы конок», же атайын чакырылган — «коноктор», «Канча бут кирсе, ошончо кут кирет», «Эр азыгы жолдо» - деген түшүнүктөрдү чечмелегиле?	3-топтун окуучуларынын болжолдуу жооптору: Кыргыздар мейманды абдан кадырлаган. Өздөрү жебестен болгон тамагын коноко арнаган. Кыргыздарда келе жаткан адамга эмнеге келгени тууралуу суроо уят деп эсептелген. Боз үйгө кирип бара жатканда эшикти үй ээси, чыгып бара жатканда – мейман өзү ачкан ж.у.с. «Кудайы конок», же атайын чакырылган — «коноктор», «Канча бут кирсе, ошончо кут кирет», «Эр азыгы жолдо» - деген түшүнүктөрдү чечмелешип мисалдарды келтиришет.
7. Текст менен иштөө	Каралуучу суроо: Кыргыздардын күндөлүк турмушундагы үй-бүлөлүк каада-салттары.	
	Аткаруу түрү: Текст менен иштөө Текст: Кыргыздардын күндөлүк турмушунда үй-бүлөлүк каада-салттар өзгөчө орунду ээлеген. Кылымдар бою калыптанган каада-салттар, көптөгөн муундардын акыл-эсин чагылдырган. Жогорку адептүүлүк улууларды, өзгөчө ата-энелерди урматтоодон, кыйынчылык башка түшкөндө бири-бирине жардам кылууга умтулуудан көрүнгөн. Баланын төрөлүшү кыргыз үй-бүлөсүнүн турмушундагы өзгөчө кубаныч тартуулаган, бактылуу окуя катары каралган. Ата-энелер баланын төрөлүшүнө байланыштуу көптөгөн иш-чараларды өткөрүшкөн. Бир нече адам атка минип алышып, баланын төрөлүшү тууралуу кубанычтуу кабарды, бардык тааныштарына, туугандарына жана досторуна жеткиришип, ал үчүн сүйүнчү алышкан. Ал эми баланы биринчи көргөзгөн адам ата-энесинен жана жакын тууганадарынан көрүндүк алган. Ар бир үй-бүлө өзүнүн мүлктүк абалына жараша жентек же бешик той өткөрүшкөн.	
8. Жыйынтыктоо Баалоо	Мугалим окуучуларга "Өзүн-өзү баалоо" системасы сунуштайт	Окуучулар өз топторунда тапшырмаларды аткаруудагы аракеттери боюнча өз билимдерин баалашат.

1-тиркеме
2021–2026-жылдары Кыргыз Республикасында Кыргыз жараны деп жарандардын өзүн таануусун өнүктүрүүнүн КОНЦЕПЦИЯСЫ (2020-ж. 13-ноябрь)

Концепциянын максаты: Кыргыз жараны деп өзүн таанууну өнүктүрүү жана илгерилетүү үчүн жагымдуу чөйрө түзүү.

Кыргыз жараны - бул этностук, диний, социалдык жана региондук таандыктыгына карабастан, Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык укуктары жана милдеттери бар Кыргыз Республикасынын жараны.

"Кыргыз жараны" – "Кыргыз Республикасы" деген аталыштан келип чыгып, өзүнүн этномаданий таандыктыгын сактоо менен бардык этностук жамааттарды бириктирген жалпы жарандык бирдейлик түшүнүгү.

Ар бир Кыргыз жаранынын өлкөнүн социалдык-экономикалык жана коомдук-саясий турмушуна катышуусу үчүн бирдей шарттарды жана мүмкүнчүлүктөрдү түзүү жана коомдо көп түрдүүлүктү сактоо жана толеранттуулукту жогорулатуу жолу менен жетишилет.

Концепциянын негизги принциптери:

- Кыргыз Республикасынын бардык бекитилген конституциялык ченемдерин жана мыйзамдарын сактоого багыт алуу;

- Кыргыз Республикасынын жарандарынын этностук, диний, социалдык жана аймактык таандыктыгына карабастан, тең укуктуулугун кепилдөө менен басмырлоого жол бербөө;

- ыктыярдуулук, көп түрдүүлүктү урматтоо жана таануу, жарандардын укуктары менен милдеттеринин, ар түрдүү көз караштагы ар кандай топтордун ортосундагы тең салмактуулукту камсыздоо;

- Кыргыз жаранын жана мамлекетти өнүктүрүүгө кызыкдар болгон бардык тараптардын өз ара аракеттенүүсү жана өнөктөштүгү.

Концепциянын артыкчылыктуу багыттары:

1. Кыргыз жараны деп өзүн таанууну аңсезимдүү түшүнүүнү калыптандыруу.

2. Кыргызстан элинин биримдигин чыңдоо, толеранттуулукту жогорулатуу жана көп түрдүүлүк дөөлөттөрүн урматтоону сактоо.

3. Мамлекеттик тилди өнүктүрүү, көп тилдүүлүктү сактоо жана өнүктүрүү.

4. Башкаруу жана чечим кабыл алуу процесстерине катышууга бирдей шарттарды түзүү.

5. Саясий институттарга жана мамлекеттик бийлик органдарына карата ишенимди жогорулатуу.

2-тиркеме
Кыргызстанда 2022-жыл Тоолордун экосистемасын коргоо жана климаттык туруктуулук жылы деп жарыяланды

Эмне үчүн климаттык туруктуулукту жана тоолордун экосистемасын сактоо маанилүү?!

Аба ырайы – анык бир убакта жер шарынын анык бир жериндеги атмосферанын физикалык (абанын температурасы, шамал, нымдуулук, күндүн ысыгы, булуттануу, кар, жаан-чачын, туман ж.б. климаттын элементтери) же Жердин климаттык абалы.

Климат – бул белгилүү бир географиялык аймактын ондогон жылдардагы аба-ырайынын жыйындысы.

Жердин климаты – динамикалык тең салмактуулукту сактап турган динамикалык туруктуу абалда турган система. Эгер бул система бузулса, т.а. кайсы бир географиялык аймактын климаты белгилүү себептерден улам өзгөрсө бул жердин климатынын өзгөрүүсүнө алып келет. Мисалы, бузулган экосистемалар (тоо, көл, дарыя, токой ж.б.) жана жасалма биосистемалар (айдоо жерлер, жайыттар, эксплуатацияланган токойлор) климатка терс таасирин тийгизет.

Ошондуктан жер жүзүндөгү бардык мамлекеттер климаттын туруктуулугун камсыздоо максатында иш чараларды өткөрөт.

Кыргызстан дагы бул иш-чараларга активдүү катышат. Кыргыз Республикасынын аянтынын 70% тоолор ээлейт. Тоолордогу мөңгүлөрдүн эсебинен мамлекеттин суу ресурсу бай. Бирок, тоолордун экосистемасынын бузулушу климаттык өзгөрүүгө алып келет. Тоолордун экосистемасынын бузулуусунун себептери:

Табигый кырсыктар: жер титирөөлөр, сел, жер көчкү, кар көчкү ж.б.

Антропегендик таасирлер: жолдордун, ГЭС тердин, канал, суу сактагыч, өнөр жай объектилерин куруу, токойлорду кыюу, жайыттарга мал жаюу, браконьерлик ж.б.

Көзөмөлдүн начардыгы: тоолуу аймактардын экосистемасынын начар корголушу, системалуу чарба жүргүзүүнүн жолго коюлбагандыгы

Айрыкча антропогендик таасир төмөнкүдөй кесепеттерге:

- малдын көбөйүшү жайыттардын начарлашына, чөптөрдүн жок болуусуна;

- жапайы жаныбарлардын жана өсүмдүктөрдүн табигый жашоо чөйрөсүнүн жоголуусуна;

- тоолуу жана өрөөндөрдө суунун тартыштыгына жана түшүмсүздүккө;

- туризмдин жана эс алуу тармактарынын потенциалынын начарлоосуна алып келиши мүмкүн.

БЛАГОРОДНЫЙ, ДОСТОЙНЫЙ ГРАЖДАНИН "КЫРГЫЗ ЖАРАНЫ" – БУДУЩЕЕ СТРАНЫ

ПРИМЕРНЫЙ СЦЕНАРИЙ ПЕРВОГО УРОКА ДЛЯ 10-11 КЛАССОВ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ К 1 СЕНТЯБРЯ 2023 ГОДА

Основная цель урока: способствовать формированию у учащихся понимания культуры кыргызов: древний кочевой образ жизни, семейные отношения и быт, ценности, нравы, обычаи, привычки и обряды.

Цели урока:

Образовательная – учащиеся узнают:
о древнем кочевом образе жизни, семейных отношениях и быте, ценностях, нравах, обычаях, привычкахи обрядах кыргызов.

Развивающая – учащиеся получат навыки:
анализа и обсуждения исторических данных;
аргументированного пояснения своей позиции;
самостоятельной творческой работы;
межличностного общения.

Воспитательная – учащиеся смогут:
- на примере гражданской идентичности сформировать свое отношение к защите Родины, содействию развитию государства;
- бережно относиться к окружающей среде.

Урок направлен на формирование компетенций:
- оценивая полученные данные, ученик сможет развивать словарный запас, аргументированно отстаивать свою позицию по отношению к окружающей действительности, сопоставлять их с возникающими системами взглядов;
- умеет свободно выражать свои мысли, приобретать навыки совместной работы на уроке, выслушивать мнения друг друга, чувствовать себя свободно, открыто выражать свои мысли, цивилизованно отстаивать свою точку зрения;
- умеет критически мыслить, делая аргументированные выводы об информации, умея различать гражданскую идентичность.

Оборудование урока: технические средства (проектор, компьютер, магнитофон), ватман, цветной маркер, фломастеры, скотч и др. На этом уроке учитель может использовать слайды и другие дидактические материалы, связанные с темой.

Методические рекомендации по проведению урока:
В начале урока 1 сентября учитель кратко расскажет, когда был принят важный для Кыргызстана Указ Президента Кыргызской Республики "**О Концепции развития гражданской идентичности Кыргыз жараны** в **Кыргызской Республике на период 2021-2026 годы**" от 13 ноября 2020 года УП №39, о чем данный указ. В данном документе подробно разъяснена концепция развития самосознания граждан в качестве граждан Кыргызстана. Реализация концепции рассчитана на 2021-2026 годы (Приложение 1). При организации групповой работы учащимся можно дать ссылку на материал или его печатную копию. Перед уроком учитель обязательно должен ознакомиться с дополнительной информацией по нормативному документу.

Интернет-источники:

https://edu.gov.kg/organizations/21/pages/221/
http://kyrgyztuusu.kg/?p=43682
http://www.biom.kg/activities/climate
http://www.welcome.kg/ru/kyrgyzstan/region/development/191.html
http://www.mkurca.org/temy/gornyye_ecosistemy/

Ход урока:

Этапы урока	Деятельность учителя	Деятельность учащихся
1. Оргмомент	Приветствие, отметить отсутствующих	Приветствуют учителя, готовятся ответить на вопросы учителя
2.Структура урока	Учитель знакомит учащихся с темой урока, целями, структурой урока.	Совместно с учителем обозначает цели урока
3. 1 этап основной части урока Вводное слово учителя	Здравствуйте, ребята! **Тема сегодняшнего урока:** Благородный, достойный гражданин «Кыргыз жараны» – будущее страны». В рамках этой темы у нас будет разговор о значимых для Кыргызской Республики нормативных документах. 13 ноября 2020 года Президентом Кыргызской Республики был подписан Указ "**О Концепции развития гражданской идентичности Кыргыз жараны** в **Кыргызской Республике на период 2021-2026 годы**". Концепция направлена на укрепление единства народа и межэтнических отношений, содействие гражданскому равенству и стабильности. Также Президент подписал Указ «Об объявлении 2022 года Годом защиты горных экосистем и стабильности климата». В рамках указанного Указа рассматриваются вопросы реализации природоохранных и климатических мероприятий и проектов в сферах сельского хозяйства, энергетики, промышленности, охраны горных экосистем, развития лесного хозяйства, экотуризма.	
4. 2 этап. Вопросы - ответы	Будут проведены вопросы и ответы со учениками по понятиям в вышеперечисленных нормативных документах.	
	Вопросы: *1. Что означает слово "гражданин"?* *2. Как расшифровать словосочетание «Кыргыз Жараны»?* *3. Что означает "экосистема гор"?* *4. Что такое климат?* *5.Почему так важна устойчивость климата?* *6.Что связывает эти понятия?*	Учащиеся отвечают на вопросы.
5. 3 этап. Подача информационного материала	Кыргызы разработали философию совместной жизни, нежных отношений с природой, не нарушая экологического баланса. Кочевой образ жизни определил отношения, ценности, нравы, обычаи, привычки и обряды кыргызской семьи и быта. За свою многовековую историю, полную иноземных захватчиков и межплеменных войн, кыргызский народ сформировал патриотические традиции. Священным долгом солдата было защищать свою Родину от врагов. У кыргызов не было случаев, когда молодой человек оставался дома или не выезжал из села. Таких людей не приветствовали, давали разные оскорбительные клички. При угрозе внезапного нападения извне мужчины всегда были на переднем плане: «Эр жигит эл четинде, жоо бетинде», что означало «Джигит всегда на защите, на боевом посту». Отправляясь в бой, солдаты целовали свои мечи и клялись сражаться храбро и достойно. Защита родной земли, отвага, крайняя ненависть к предательству широко отражены в пословицах, легендах, стихах. Кыргызский народ имеет давнюю традицию глубокого уважения к национальным героям. Об их силе и храбрости слагались песни, а их могилы становились местами поклонения (Манас, Тайлак-баатыр). Священным долгом каждого кыргыза считалось гостеприимное отношение и уважение к гостю. Все хорошее в доме: еду, одеяла и кровати предназначались гостю. Это были просто путешественники – «гости от Бога», или «гости», специально приглашенные. Если к юрте гость подъезжал верхом, хозяин дома выходил, помогал ему сойти с коня и приглашал в дом. У кыргызов считается зазорным спрашивать у гостя, зачем он пришел. Кыргызы говорили: «Канча бут кирсе, ошончо кут кирет», что означает «Чем больше людей входит в дом, тем больше в доме будет благополучия». Традиционно хозяин отвечал за хранение вещей гостей и кормление их лошадей. Хозяин открывал дверь при входе в юрту, а гость открывал ее при выходе. "Гость приходит – счастье в дом с собой приводит", говорили в народе. Путник имел право остановиться у дома любого человека, даже незнакомого. Гостю кыргыза давали хороший кусок мяса и последний кусок хлеба. Если гостю не оказывали должного внимания, гость уходил из дома и сообщал об этом сельским жителям. Хозяина могли обвинить за неподобающий прием и плохое обращение с гостем. Поэтому хозяин старался оказывать гостю достойный прием. Когда кыргыз собирался в дальний путь, он верил в гостеприимство своих родственников и обычно не брал с собой продовольственные запасы. Это подтверждает кыргызская поговорка: «Эр азыгы жолдо», то есть для джигита в пути всегда найдется еда.	
6. Анализ информационных материалов, предоставленных учителем **Работа в группах**	Учитель делит учащихся на группы	Учащиеся делятся на 3 группы, представляют свои презентации
	1 группа: Как кыргызы обучали молодое поколение охране природы?	**Примерные ответы учащихся 1 группы:** Кыргызы воспитывали молодое поколение бережно относиться к окружающей среде, призывали к бережному отношению к природе, не нарушая экологического баланса. Объясните смысл предложения «Да будет оставляемое стойбище чище, чем новое!» Приведите пример из жизни современных людей.
	2 группа: Какие патриотические традиции развивали кыргызы? Объясните смысл пословицы «Эр жигит эл четинде, жоо бетинде», - Джигит всегда на защите, на боевом посту».	Примерные ответы учащихся 2 группы: Священным долгом воина-джигита было защищать свою Родину в борьбе с иноземными захватчиками. У кыргызов юноша всегда был готов защищать свою Родину. Приводят примеры на тему «Эр жигит эл четинде, жоо бетинде», - Джигит всегда на защите, на боевом посту».
	3 группа: Гостеприимство кыргызов. «Гости от Бога», или «гости», специально приглашенные. Раскройте смысл пословиц «Канча бут кирсе, ошончо кут кирет» - «Чем больше людей входит в дом, тем больше в доме будет благополучия», «Эр азыгы жолдо», то есть для джигита в пути всегда найдется еда.	**Примерные ответы учащихся 3 группы:** Кыргызский народ издревле почитал гостя. Если в дом приходил гость, хозяева дома преподносили всю еду гостю, что означало верх уважения к гостю. Хозяин никогда не спрашивал, зачем гость пришел в его дом, пока гость сам не расскажет о цели своего прихода. Встречая гостя, хозяин сам открывал двери. «Случайный гость», или специально приглашенные - «гости», «Канча бут кирсе, ошончо кут кирет» - ««Чем больше людей входит в дом, тем больше в доме будет благополучия», «Эр азыгы жолдо», то есть для джигита в пути всегда найдется еда – учащиеся высказывают свои рассуждения, приводят примеры.
7. Работа с текстом	Рассматриваемый вопрос: Семейные традиции в повседневной жизни кыргызов	
	Текст: В повседневной жизни кыргызов особое место занимали семейно-бытовые традиции. Складывающиеся веками, они отражали мудрость многих поколений. Высокая нравственность проявлялась в исключительном почитании старших, особенно родителей, в стремлении оказать помощь друг другу, поддержать в беде. Рождение ребенка рассматривается как особо радостное, счастливое событие в жизни кыргызской семьи. Родители проводили множество мероприятий по случаю рождения ребенка. Несколько человек, как добрые глашатаи, верхом на конях разносят весть о рождении ребенка всем знакомым, родным и друзьям, за что получают подарки (суюнчу), а кто первый раз показал ребенка получал подарок (корундюк) от родителей и близких родственников. Каждая семья в зависимости от состояния, устраивали специальный праздник (жентек) в честь новорожденного, приглашая всех сородичей, друзей и соседей.	
8. Заключение Оценивание	Учитель предлагает учащимся систему самооценивания.	Учащиеся оценивают свои знания по итогам выполнения заданий в своих группах.

Приложение 1

КОНЦЕПЦИЯ
развития гражданской идентичности - Кыргыз жараны в Кыргызской Республике на период 2021-2026 годы (13 ноября 2020 года)

Цель Концепции: создание благоприятной среды для развития и продвижения самопознания граждан в качестве "Кыргыз жараны".

Кыргыз жараны – это гражданин Кыргызской Республики, который имеет права и обязанности в соответствии с Конституцией Кыргызской Республики независимо от этнической, религиозной, социальной и региональной принадлежности. «Кыргыз жараны» исходит из названия страны - Кыргызская Республика, и является общегражданской идентичностью, объединяющей все этнические сообщества при сохранении ими своей этнокультурной идентичности.

«Кыргыз жараны» – понятие всеобщего гражданского равноправия, происходящее от названия «Кыргызская Республика» и объединяющее все этнические общности при сохранении их этнокультурной идентичности.

Это достигается путем создания равных условий и возможностей для участия каждого кыргызстанца в социально-экономической и общественно-политической жизни страны, сохранения многообразия в обществе и повышения толерантности.

Основные принципы Концепции:
- ориентированность на соблюдение закрепленных конституционных норм и законов Кыргызской Республики;
- равенство и не дискриминация граждан Кыргызской Республики независимо от этнической, религиозной, социальной и региональной принадлежности;
- добровольность, уважение и признание многообразия, обеспечение баланса между правами и обязанностями граждан, позициями различных групп, придерживающихся различных точек зрения;
- взаимодействие и партнерство всех заинтересованных сторон в развитии и продвижении гражданской идентичности и государства.

Цель настоящей Концепции: развитие благоприятной среды для развития и продвижения гражданской идентичности – Кыргыз жараны.

Приоритетные направления настоящей Концепции:
1. Формирование осознанного понимания гражданской идентичности Кыргыз жараны.
2. Укрепление единства народа Кыргызстана, повышение толерантности и сохранение уважения к ценностям многообразия.
3. Развитие и продвижение государственного языка, сохранение и развитие многоязычия.
4. Создание равных условий в доступе к управлению и процессам принятия решений.
5. Повышение доверия к политическим институтам и органам государственной власти.

Приложение 2

В Кыргызстане 2022 год объявлен Годом защиты горных экосистем и климатической устойчивости

Почему важно сохранить стабильность климата и горных экосистем?!

Погода – это физическое состояние атмосферы (температура воздуха, ветер, влажность, солнечное тепло, облачность, снег, дождь, туман и др. элементы климата) или климат Земли в определенном месте земного шара в определенное время.

Климат – это сумма погоды в определенной географической области за десятилетия.

Климат Земли представляет собой динамическую стационарную систему, которая поддерживает динамическое равновесие. Если эта система нарушена, т.е. если климат определенной географической области изменится по определенным причинам, это приведет к изменению климата этого места. Например, негативное влияние на климат оказывают деградировавшие экосистемы (горы, озера, реки, леса и др.) и искусственные биосистемы (пахотные земли, пастбища, эксплуатируемые леса).

Поэтому все страны мира принимают меры для обеспечения климатической стабильности.

Кыргызстан также активно участвует в этих мероприятиях. 70% территории Кыргызской Республики занимают горы. Водные ресурсы страны богаты за счет ледников в горах. Однако разрушение горных экосистем приводит к изменению климата. Причины повреждения горной экосистемы:

Стихийные бедствия: землетрясения, наводнения, оползни, лавины и т.д.

Антропогенные воздействия: строительство дорог, ГЭС, каналов, водохранилищ, промышленных объектов, вырубка лесов, выпас скота, браконьерство и др.

Слабый контроль: слабая защита экосистемы горных районов, отсутствие систематического земледелия.

Особенно антропогенное воздействие имеет следующие последствия:
- увеличение поголовья приводит к ухудшению состояния пастбищ и исчезновению трав;
- потеря естественной среды обитания диких животных и растений;
- маловодье и непродуктивность в горах и долинах;
- может привести к ухудшению потенциала туристско-рекреационной индустрии.

М. ИМАНКУЛОВ,
- п.и.к., доцент, заведующий лабораторией социально-гуманитарного образования КАО;
К. КУРМАНАЛИЕВ,
доцент Кыргызского государственного университета им.И.Арабаева

ТУУРА КЕСИП ТАНДАГАНЫҢ – ИЙГИЛИКТҮҮ КЕЛЕЧЕККЕ ЖОЛ САЛГАНЫҢ

2023-2024-ОКУУ ЖЫЛЫНА КАРАТА ЖАЛПЫ БИЛИМ БЕРҮҮЧҮ ОРТО МЕКТЕПТЕРДИН 10-11-КЛАССТАРЫ ҮЧҮН 1-СЕНТЯБРДА ӨТҮЛҮҮЧҮ САБАКТЫН БОЛЖОЛДУУ ПЛАНЫ

САБАКТЫН МАКСАТТАРЫ:

Билим берүүчүлүк: азыркы учурдагы кесиптин түрлөрү жана аларга коюлуучу айрым талаптар тууралуу маалымат алышат;

Өнүктүрүүчүлүк: Тексттердин өз ара маанилерин салыштырып, өз идеясын кошумчалап, талдоого көнүгүшөт;

Тарбия берүүчүлүк: өзүн-өзү таанып билүү жана байкоо аркылуу кесипти туура тандоого жана келечегин пландап өнүктүрүүгө багыт алат;

келечекте туура кесип тандоодо өз алдынча чечим чыгара алат.

Сабактын формасы: топтордо иштөө, аукцион. Текстти окуп-түшүнүүнүн формалары: өз алдынча купуя окуу, биргелешип окуу.

Сабактын тиби: Билимдерин жалпылоо жана системалаштыруу.

Сабакта колдонулган интерактивдүү окутуунун методдору, ыкмалар: «Акыл-эске чабуул».

Сабактын жабдылышы: КРнын Мамлекеттик Гимни, таркатма материалдар (тексттер №1,2,3, 1-тиркеме), флипчарт-ватман, фломастер, 2 түстөгү стикерлер, слайддар, таяныч сөздөр жазылган карточкалар топтому.

САБАКТЫН ЖҮРҮШҮ

Сабактын этаптары	Убактысы	Мугалимдин иш-аракети	Окуучунун иш аракети
Уюштуруу/ Мотивация	3 мүн.	Саламатсыңарбы, балдар! 2023-2024-жаңы окуу жылыңардын башталышы менен куттуктайм! Сабагыбызды биз үчүн ыйык болгон Кыргыз Республикасынын Гимни менен баштайлы!	Окуучулар жана мугалим ордуларынан туруп, оң колун жүрөгүнүн тушуна коюп, видеонун коштоосунда чогуу ырдашат.
Окуучулардын билимин актуалдаштыруу	3 мүн.	Балдар, «Туура кесип тандаганың - келечекке жол салганын» дегенди кандай түшүнөсүңөр? Анда эмесе, келгиле 1,2,3 деп санап, 3 топко бөлүнөбүз. Кыргызстанда кайсы кесиптер бүгүн актуалдуу деп ойлойсуңар? Ватманга маркер менен 2 мүнөттүн ичинде тизмелеп жазып чыккыла. Топтор кесиптердин аттарын жазышып жана аларды окушат. Берилген убакытта көп кесипти атаган топ жеңишке ээ болот.	Өз көз караштарын, ойлорун кыскача айтышат. окуучулар үч топко бөлүнөт. Ар бир топко ватмандарды жана маркерлерди берет. Топтор кесиптердин аттарын жазышып жана аларды окушат.
Сабактын темасы, максаты	2 мүн.	Өзүңөр байкагандай, бүгүнкү жаңы окуу жылындагы тарбиялык сабагыбыз «Туура кесип тандаганың – келечекке жол салганың» деген темада болмокчу. Бүгүн сабакта кесиптер дүйнөсү боюнча жалпы маалыматтуулуктун деңгээлин оңой жана эркин аныктоого, санариптештирүүгө байланыштуу процесстер дүйнө жүзүндө жана биздин өлкөбүздө кандай өтүп жаткандыгы, алардын биздин келечегибизге тийгизүүчү таасири тууралуу ой жүгүртөбүз.	Темасы, максаты айтылат.
Жаңы материалды түшүндүрүү Тексттер менен иштөө	22 мүн.	Бүгүнкү сабакта биз эмгек рыногуна чыгууда адам кандай билимдерге жана компетенцияларга ээ болуусу керектигин, канткенде керектүү адис болорун түшүнүүгө аракет кылабыз. 3 топко тексттер берилет. Тексттерди окуп чыгып, презентация даярдайбыз (тексттер-тиркемеде көрсөтүлөт).	Текст менен иштөө 12 мүн Презентацияга ар бир топко 5 мүнөт Топто иштөө. презентациялоо
Бышыктоо	10 мүн.	Рахмат, балдар. Презентациялар абдан кызыктуу болду. Кайсы гана билим менен болбосун жашоодо ийгиликтерге жетсе болот. Эмгек рыногунда көбүнчө жогорку билимди талап кылбаган кесиптерге көп төлөнөт жана керектүү. Бирок, билимди жогорулатууга умтулуу жакшы нерсе. Ишкердик чөйрөнү тандоо үчүн кесиптердин өзгөчөлүктөрү жөнүндө түшүнүк болушу керек жана өзүңдүн мүнөзүң жана жөндөмдүүлүгүң менен салыштырылышы керек. Бул кесипке эмне талап кылынат: активдүү болуубу, тез реакция кылуубу, мобилдүүлүкпү, тил табышуубу же чыдамдуулукпу, тыкандыкпы, анализдөө жөндөмдүүлүгүбү, фантазиябы, элестетүү жөндөмдүүлүгүбү? деген сыяктуу нерселер эске алынышы зарыл. Кесипти туура тандаганда гана ийгилик жөнүндө сөз кылууга болот. Анда эмесе, 3 топко 3 тапшырма. **1-топ:** Ийгилик – өжөрлүктүн жана чыдамкайлыктын жемиши дегендей Ийгилик сени издебейт. Сен ийгиликти өзүң издешиң керек. (У. Брайан) **2-топ:** Ийгиликтин эң негизги формуласы – бул адамдар менен мамиле түзүүнүн жолун табуу. (Т. Рузвельт) **3-топ:** Ар дайым татаал жолду тандагыла, анткени ал жолдо атаандаштар көп кездешпейт. (Шарль де Голль) деген улуу адамдардын ойлорун тобуңар менен кеңешип чечмелеп бергиле. 3 мүнөт убакыт.	
Кайтарым байланыш	3 мүн.	- Бул сабактан кандай жаңы маалымат алдыңар жана эмне маанилүү болду?	Окуучулар ойлорун, көз караштарын айтышат
Сабакты жыйынтыктоо	2 мүн.	Адам максатына жетүү үчүн алдыга гана жүрүү, умтулуу керек Жакшы өнөр, туура кесип тандоо, терең сапаттуу билим алуу бул келечекте ар бириңердин турмушта татыктуу орун табууңарга зарыл нерсе болуп эсептелет. Бул сабак силерге пайдалуу болду го деп ойлойм. Кең келечектүү кесип болбойт, келечеги кең адис болушу мүмкүн. Силерге кең келечек каалоо менен «Туура кесип тандаганың – ийгиликтүү келечекке жол салганың» темадагы сабагыбызды аяктайбыз.	

№1 ТИРКЕМЕ: №1, 2, 3 ТОПТОРГО ТАРКАТЫП БЕРИЛҮҮЧҮ ТЕКСТТЕР

1-топ

Чыныгы кесипкөй адам Мекенинин патриоту

Кесип – өлкөнүн гүлдөп өнүгүүсүнүн эң орчундуу булагы. Өлкөнү кесипкөйлөр өнүктүрөт. Бир эле тармактагы өксүк, сөзсүз өнүгүүнү басаңдатып, терс таасирин тийгизет, ийгиликтин ачкычы – өнөр. Кесипкөй адамдар арбын жана алардын алгылыктуу иштери өлкөнүн өнүгүүсүнө зор таасирин тийгизип жаткан болсо кантип мамлекет өнүкпөсүн. Кесипкөй адамдар калкты жакшы жашоого алып баруучу зор күч. Кесипти туура тандоого багыт берүүнү ишке ашыруу сыяктуу эле, кесипке үйрөтүү да татаал.

Кесипти чоң, кичине, жакшы, жаман деп бөлүүгө мүмкүн эмес. Өзү сүйгөн кесибинин устаты, чыныгы ээси болуп чыгуу үчүн кесип тандоодон баштап, өнөргө үйрөнүү жана үзүрлүү талыкпаган эмгек гана адамды ийгиликке жеткирет. Максат – кесипти туура тандоодон мурда ошол кесипти аркалап кетүүдөн ийгиликке жетүү, муктаждыктарын чече билүүсүндө турат.

Көп иштеп аз акча тапкыча, аз иштеп көп акча тапкан жумуштар бар. Бирок аны өздөштүрүп кетүү колдон келеби? “Алыңа ченеп иш кыл, жылкыңа ченеп ышкыр” - дегендей, чоң кызматкер болом дебей дыйканчылыктан, мал чарбасынан баар таап жашагандар арбын. Төрт жыл мурун автослесарды бүткөн жигит келди. “Баягы сиз айткандарды жакшы үйрөнүп албай, ар кайсы кесипте чайналдым, агай”, - деди. Баарлаштык, темир ширетүүнү бир аз өздөштүрүптүр. Лицейден кайра окууга көңүлү бар экен. Жакшы ойлонбой туруп кесипке билим алгандар да бар. Бир жигит үч жыл электриктин кесибинен билим алды. Кийин бир кафеде официант болуп жүргөнүн көрдүм, технологго кетип калбай деп өкүндү. Электрик боло албаптыр, көрсө практика учурунда кафелерде иштөөчү экен. Мына, кесипти туура тандап, жаш кезинде өздөштүрүп албагандык жана кеткен убакыт.

2-топ

Ынануу менен кесип тандоо – ийгиликтүү келечек!

Кесип тандоо – биздин тагдырды аныктай турган өтө жооптуу бирден-бир чечим. Буга абдан көңүл буруу менен кароо абзел. Кесипти эң туура тандоо үчүн сиздин кесипке болгон кызыгууңуз жана ийкемдүүлүгүңүз кандай, бул каалооңуз. Экинчиден, Сиздин кесипкөйлүүлүк жакшы сапатыңызды баалаңыз: жыйынтыгында Сиздин кесиптик жарамдуулугуңузду жана мүмкүнчүлүгүңүздү аныктай турган ден соолук, квалификация жана жөндөмдүүлүгүңүз кандай, бул жасай алууңуз. Үчүнчүдөн, эмгек рыногунда кандай кесиптерге суроо-талаптар барлыгын билүү, алардын кайсылары келечектүү, бүгүнкү күндө коомго эмне керек жана окуп алсаңыз өздөштүрүп кетесизби?

1. Адамдын өзүнүн мүмкүнчүлүктөрү, каалоолору жана эмгек рыногунун талаптары дал келбейт. Ишке кызыкпаган адамдын келечеги жок. Эч кимге кереги жокту жасайм деп жасай албаган адамды аёого гана болот. Кесиптик ишти аткаруу үчүн шык билимдин кээ бир бөлүктөрү гана болуп, ал эми ишке кызыгуусу жана жөндөмдүүлүгү жок болсо, анда мындай адамдын пайдалуулугунун кайтарымы үчтөн бирди гана түзөт. Ишине канааттануу жокко эсе.

2. Толук дал келүү болбосо дагы, үч шарт менен жакындашууну табууга болот. Жөндөмдүүлүктүн өзгөчөлүктөрүн жогорулатуу менен жетиштүү болууга мүмкүн. Канчалык кесипкөйлүүлүк жогору болгон сайын, ошончолук ишке орношуу мүмкүнчүлүгү да жогорулайт. Эгер кесипке кызыгуу жок болсо, анда пайдалуулуктун кайтарымы үчтөн эки гана болот.

3. Эгер кесипти тандоо ийгиликтүү болсо, адам жакшы иштейт, ишине канааттанат жана ар дайым керек болот. Мындай адамдын иш аракетинин кайтарымдуулугу өтө жогору жана бардык үчтөн-үчтү, толук канааттанууну камтыйт.

3-топ

Кесипти кантип туура тандоо керек?

Учурда кесиптин түрү көп, ар бири адамдын өзүнө ылайык талаптардын болушун камтыйт. Кээ бир кесиптер адамда күч жана ийкемдүүлүктү, башкалары – ыкчамдыкты, үчүнчүлөрү – олтуруп иштөөгө чыдамдуулукту жана тыкандыкты талап кылат.

1. Кесиптин “адам – адам” түрү жумуш адамдар менен иштөөгө багытталган жана элдер менен пикир алышууну сунуштайт. Булар мугалим, дарыгер, сатып алуучулар менен иштегендер, кеңсе башчы, чач-тарач ж.б. Таанымбаган адамдар менен тез сүйлөшүп кете алсаңыз, ар кандай пикир келишпестиктерден алыс болууга жетишсеңиз бул кесиптер ылайыктуу болот.

2. Кесиптин “адам – жаратылыш” түрү жандуу жаратылыштын арасы менен байланышкан. Жаратылышты жана жаныбарларды абдан сүйүү керек. Кесиптин “адам – жаратылыш” түрүнө мал догдур, агроном, бакчачы, эколог, балчы, малчы, тракторист ж.б. кирет.

3. Эгер Сиз өзүңүздүн жашоону техникасыз жана ар түрдүү жабдууларсыз элестете албасаңыз, кесиптин “адам – техника” түрүн тандоого токтолуңуз. Бул түрдөгү кесиптин ээлерине техника жайларында жана алардын түзүлүштөрүн үйрөнүүчү иштерге арналат жана тактык, өтө тартиптүүлүк жана жоопкерчилик талап кылынат. Мындай кесиптерге автомеханиктер, кыш кыноочулар, токарлар, электромонтёрлор, инженерлер, айдоочулар, архитекторлор, конструкторлор, системанын администраторлору ж.б. кирет.

4. “Адам – тааныш чөйрө” алдыңкы түрү менен окшош, бирок бир катар өзгөчөлүктөрү бар. Мындай учурлардагы иштер маалыматтарды иштеп чыгууга багытталган, ал белгилер, сандар жана формулалар түрүндө көрсөтүлөт. Эгерде сизге мындай иш аракет көңүлүңүзгө жакса, тартынбастан программист, логист, эсепчи, финансист, аналитик кесибин тандаңыз.

5. Эгерде чыгармачыл адам болсоңуз “адам – көркөм образ” түрүндөгү кесип ылайыктуу. Бул түрдөгү кесиптегилер мейли көркөм өнөр, мейли музыка, мейли сүрөтчү, артист, ырчы, акын, скульптор, дирижёр, дизайнер ж.б. кирет.

ПРАВИЛЬНЫЙ ВЫБОР ПРОФЕССИИ – УСПЕШНЫЙ ПУТЬ В БУДУЩЕЕ

ПРИМЕРНЫЙ СЦЕНАРИЙ ПЕРВОГО УРОКА ДЛЯ 10-11 КЛАССОВ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ К 1 СЕНТЯБРЯ 2023 ГОДА

Цели урока:

Образовательная:

учащиеся получат информацию о видах текущих профессий и определенных требованиях к ним,

Развиваюзщая: учащиеся приобретут навыки анализа текста через сравнение смыслов текстов с дополнениями своих идей,

Воспитательная: учащиеся смогут самостоятельно принимать решения в выборе подходящей профессии на будущее.

Форма урока: работа в группах, аукцион. Формы чтения и понимания текста: самостоятельное чтение, коллективное чтение.

Тип урока: Обобщение и систематизация знаний.

Интерактивные методы и приемы, применяемые на уроке: “Мозговой штурм”.

Оборудование урока: Государственный гимн КР, раздаточный материал (приложение 1 - тексты №1, 2, 3,), флипчарт-ватман, фломастеры, двухцветные стикеры, слайды, опорные слова на карточках.

Ход урока:

Этапы урока	Хронометраж	Деятельность учителя	Деятельность ученика
Организация/ Мотивация	3 мин	Здравствуйте, дети! Поздравляю вас с началом 2023-2024-жаңы учебного года! Начнем наш первый урок со священного для каждого из нас Гимна Кыргызской Респуюлики!	Учащиеся вместе с учителем поют Гимн КР стоя, положив правую руку на область сердца, в сопровождении аудио или видеоролика.
Актуализация знаний учащихся	3 мин	Ребята, как вы понимаете “Правильный выбор профессии – успешный путь в будущее”?	
		Давайте на счет 1, 2, 3 разделимся на 3 группы. Какие профессии, по вашему мнению, актуальны сегодня в Кыргызстане? Перечислите и запишите за 2 минуты маркером на ватмане. Группы пишут названия профессий и читают их. Побеждает та команда, которая за отведенное время назовет больше профессий.	Учащиеся кратко рассказывают свое понимание, взгляды. Учащиеся делятся на 3 группы. Каждой группе раздаются ватманы и маркеры. Группы пишут названия профессий, затем при выступлениях читают.
Тема урока, цель урока	2 мин	Как вы заметили, сегодняшний урок в новом учебном году будет на тему «Правильный выбор профессии – успешный путь в будущее”. Сегодня на уроке мы подумаем о мире современных профессий, о том, как процессы, связанные с цифровизацией в мире и в нашей стране, оказывают влияние на наше будущее.	Прослушают тему и цель урока Объяснение нового материала Работа с текстом 22 мин
		На сегодняшнем уроке мы постараемся понять, какими знаниями и компетенциями должен обладать человек при выходе на рынок труда, чтобы стать востребованным специалистом. Тексты раздаются 3 группам. Мы прочитаем тексты и подготовим презентацию (тексты приведены в приложении)	Работа с текстом 12 мин На презентацию групп отводится 5 минут Работа в группах Презентации
Закрепление	10 мин	Спасибо, ребята за интересные презентации.	
Обратная связь	3 мин	- Что нового вы узнали из этого урока и что было для вас важным?	Учащиеся высказывают свои мысли, взгляды.
Подведение итогов	2 мин	Для достижения человеческих целей необходимо двигаться вперед, стремиться. Хорошие навыки, правильный выбор профессии, получение глубокого качественного образования – необходимые вещи для каждого из вас, чтобы в будущем найти достойное место в жизни. Надеюсь, этот урок был для вас полезен. Нет профессии с широким будущим, но может быть отличный специалист, профессионал своего дела, востребованный в будущие. Желая вам светлого будущего, мы заканчиваем наш урок на тему "Выбор правильной профессии - прокладывание пути в будущее".	

Вы можете добиться успеха в жизни с любыми знаниями. На рынке труда хорошо оплачиваются и востребованы профессии, зачастую не требующие высшего образования. Тем не менее, стремление к знаниям всегда приветствуется. Для того чтобы выбрать бизнес-среду, следует иметь представление об особенностях профессий и сопоставлять их со своим характером и способностями. Что требуется для этой профессии: быть активным, быстро реагировать, быть мобильным, умение ладить с людьми или быть терпеливым, быть аккуратным, умение анализировать, быть изобретательным, быть изобретательным? Такие качества обязательно надо учитывать. Об успехе можно говорить только тогда, когда профессия выбрана правильно. Итак, 3 задания трем группам.

1 группа: Успех – это результат настойчивости и терпения

Успех не будет искать вас. Вы должны найти успех сами. (У. Брайан)

2 группа: Самая главная формула успеха — знание, как обращаться с людьми (Т. Рузвельт)

3 группа: „Всегда выбирайте самый трудный путь — там вы не встретите конкурентов“ (Шарль де Голль)

Ребята, обсудите в группах высказывания великих людей, расскажите, в чем смысл данных высказываний. Время – 3 минуты.

Приложение 1 Тексты для групп учащихся

Группа 1

Настоящий профессионал – патриот Родины

Профессия – важнейший источник процветания страны. Профессионалы развивают страну. Неудача в одной отрасли определенно замедлит развитие и окажет негативное влияние, ключ к успеху – мастерство. Если есть много профессиональных людей, и их приемлемая работа оказывает большое влияние на развитие страны, как может страна не развиваться. Профессиональные люди – это великая сила, которая ведет людей к лучшей жизни. Профессиональное обучение так же сложно, как и осуществление профориентации.

Невозможно разделить профессию на большую, малую, хорошую, плохую. От выбора профессии до становления мастером любимой профессии только упорный труд и продуктивное трудолюбие приведут человека к успеху. Цель состоит в том, чтобы иметь возможность удовлетворить потребности и преуспеть в этой профессии, прежде чем выбрать правильную профессию.

Есть профессии, которые дают возможность зарабатывать много денег. Но полезно ли их осваивать? Как говорится, поступай по своим возможностям и силам. Есть много людей, которые зарабатывают себе на жизнь сельским хозяйством и животноводством. Четыре года назад пришел парень, окончивший учебу по специальности “автослесарь”. «Я не усвоил того, о чем вы так хорошо рассказывали на занятиях, поэтому я работал в разных профессиях, замучился», - сказал он. Поговорили, он немного освоил сварку железа. У него было желание снова учиться в лицее. Есть и люди, которые получают профессиональное образование не задумываясь. Молодой человек три года учился на электрика. Позже я увидел, что он работает официантом в кафе и жалеет, что не выучился на технолога. Электриком стать не смог, но во время стажировки работал в кафе. Вот и роль правильного выбора профессии, не овладение нужной профессией в молодые годы и потраченное на все это время.

Группа 2

Уверенный выбор карьеры – успешное будущее!

Выбор профессии – это самое ответственное решение, которое определит вашу судьбу. На это следует смотреть очень серьезно. Какова ваша заинтересованность и гибкость в профессии, чтобы выбрать наиболее подходящую профессию, это ваше желание. Во-вторых, оцените свои профессиональные качества: каково ваше здоровье, квалификация и способности, что в конечном итоге определит вашу профессиональную пригодность и способности. В-третьих, узнайте, какие профессии востребованы на рынке труда, какие из них перспективны, в чем сегодня нуждается общество, и освоите ли вы это, если прочтете?

1. Возможности человека, его желания и требования рынка труда не совпадают. У человека, который не заинтересован в работе, нет будущего. Можно только пожалеть человека, который не может делать то, что никому не нужно. Если умение выполнять профессиональную работу составляет лишь часть знаний, а интереса и способности к работе нет, то отдача полезности такого человека составляет лишь треть. Нет удовлетворения от работы.

2. Хотя это и не точное совпадение, сходства можно найти при трех условиях. Можно добиться улучшения особенностей собственных умений для соответствия к требованиям работодателя. Чем выше уровень профессионализма, тем выше шансы на трудоустройство. При отсутствии интереса к профессии отдача от полезности составляет всего две трети.

3. Если выбор профессии удачен, человек будет хорошо работать, будет доволен своей работой и всегда будет востребован. Отдача от трудовых усилий такого человека очень высока и включает в себя все три из трети требований, полное удовлетворение.

Группа 3

Как правильно выбрать профессию?

В настоящее время существует множество видов профессий, каждая из которых имеет свои требования. Одни профессии требуют от человека силы и гибкости, другие – быстроты, третьи – терпения и аккуратности сидячей работе.

1. Профессия типа «человек – человек» ориентирована на работу с людьми и предлагает общение с людьми. Это учителя, врачи, закупщики, офис-менеджеры, парикмахеры и т.д. б. Эти профессии вам подходят, если вы умеете быстро налаживать разговор с незнакомыми людьми и умеете создавать условия для работы без споров и разногласий.

2. Профессия типа «человек – природа» связана с живой природой. Необходимо любить природу и животных. К профессиям типа «человек-природа» относятся животновод, агроном, садовник, эколог, пчеловод, пастух, тракторист и др. включены.

3. Если вы не представляете свою жизнь без техники и различного оборудования, ориентируйтесь на выбор профессии типа «человек – техника». Обладатели этого типа профессии посвящены учебной работе в технических областях и их структурах и требуют аккуратности, предельной дисциплины и ответственности. К таким профессиям относятся автослесари, каменщики, токари, электрики, инженеры, водители, архитекторы, дизайнеры, системные администраторы и др.

4. «Люди – знакомая среда» аналогична предыдущему типу, но имеет ряд особенностей. Работа в таких случаях направлена на обработку данных, которые выражаются в виде символов, чисел и формул. Если вам нравится этот вид деятельности, смело выбирайте профессии программиста, логиста, бухгалтера, финансиста, аналитика.

5. Если вы творческая личность, вам подойдет профессия «человек – художественный образ». Люди этого типа могут выбрать профессии художники, музыканты, художники, певцы, поэты, скульпторы, дирижеры, дизайнеры и т.д.

А. НИЯЗОВА, вице-президент Кыргызской академии образования,
А. БАТЫРКУЛОВА,
заведующая лабораторией филологического образования КАО;
Б. АЛЫМБАЕВА,
заведующая лабораторией воспитания, социализации и внешкольного дополнительного образования КАО

БИЛИМ – КӨӨНӨРГҮС РУХАНИЙ БАЙЛЫК

2023-2024-ОКУУ ЖЫЛЫНЫН 1-СЕНТЯБРЫНА КАРАТА 5-6-КЛАССТАРЫ ҮЧҮН ӨТҮЛҮҮЧҮ САБАКТЫН ПЛАНЫ

Сабактын максаты:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар билимдин адам турмушундагы ролу, окуучулардын негизги эмгеги – окууга жоопкерчиликтүү мамиле жасоо керектигин аңдап-түшүнүшөт.

Өнүктүрүүчүлүк: Окуучулар талдоо, сынчыл ой жүгүртүү, баалоо көндүмдөрүнө ээ болушат.

Тарбия берүүчүлүк: Окуучулар билимдүү болуунун, окууга жоопкерчиликтүүлүк менен мамиле жасоонун маанилүүлүгүн, өмүр бою билим алуунун зарылдыгын түшүнүшөт.

Сабактын тиби: Билимдерин жалпылоо жана системалаштыруу.

Сабакта колдонулган интерактивдүү окутуунун методдору, ыкмалар.

Сабактын жабдылышы: КРнын Мамлекеттик Гимни, А4 барагы, фломастер, макал, накыл сөздөр жазылган карточкалар топтому.

САБАКТЫН ЖҮРҮШҮ

Уюштуруу/Мотивация.

Мугалим: Саламатсыңарбы, балдар! Мына 2023-жылдагы өзүнүн жай мезгилин артка таштап берекелүү күз мезгилин алдыбызга тартуу кылып отурат. 2023-2024-жаңы окуу жылыңардын башталышы жана Билим майрамыңар менен куттуктайм!

Сабагыбызды КРнын Мамлекеттик Гимни менен баштайлы (Гимн ырдалат).

Окуучулардын билимин актуалдаштыруу.

«Окуу – түндө, алдыңдагы шам чырак,
Билим алсаң маңдай ачык жаркырап.
Окуу, билим көп нерсеге жеткирет,
Бул экөөнөн урмат-сыйды көп көрөт.
Сокур дешет билимсизди – жөн дебе,
Окуу гана жарык чачат дүйнөгө.
Билим алса , урмат-сый алып келет,
Билим сага акыл-ой, кубат берет.
Канча билсе , ошончо үйрөн, оку,
Билимдүү тилегине дайым жетет.

Балдар, бул ыр саптарынан бүгүнкү сабагыбыз эмне жөнүндө болот деп ойлойсуңар? (Окуучулардын ойлорун угат).

Демек, балдар, улуу ойчул Жусуп Баласагындын «Кут алчу билим» деген чыгармасынан алынган ыр саптарынан биз төмөндөгүдөй теманы аныктасак болот. Биздин бүгүнкү өтө турган темабыз: «Билим – көөнөргүс руханий байлык» деп аталат. Сабагыбыздын максаты билимдин адамдын жашоосундагы ролун, окууга жоопкерчиликтүү мамиле кылуу керек экендигин чечмелеп түшүнөбүз.

Адамдарга билим эмне үчүн керек? Билимди кайдан алса болот? Эмне үчүн билим алып жатам? деген суроолорго жооп берип көрөлү. Келгиле, анда ар бирибиз өзүбүз үчүн билим тепкичин куралы. Бул суроого жооптор (мотивдер) доскада жазылып турат.

Доскага жазылган мотивдер (когнитивдик жана социалдык):

- Мен баарын билүү үчүн окуп жатам.
- Мен окуп жатам, анткени мага окуу процесси жагат.
- Мен жакшы баа алуу үчүн окуп жатам.
- Мен жашоодогу ар кандай маселелерди чечүүнү үйрөнүү үчүн окуп жатам.
- Мен адамдарга пайдам тийиш үчүн окуп жатам.
- Мугалим менин ийгиликтериме ыраазы болушу үчүн окуп жатам.
- Мен өз ийгиликтерим менен ата-энемди кубантуу үчүн окуп жатам.
- Менин ийгиликтерим менен жолдошторумдун арасында кадыр-барктуу болуш үчүн окуп жатам.

Бул мотивдерди тепкич түрүндө жайгаштырышыбыз керек. Эң жогорку тепкичте эмне үчүн окуп жатканыңдын же билим алып жатканыңдын эң маанилүүсү болот. Андан кийинки тепкичте өтө маанилүү эмес, кийинки тепкичте анча маанилүү эмес, кийинкилери андан да маанилүү эмес болуп, бардык сегиз тепкичти толтурабыз. Балдар, биз бул жоопторубуз аркылуу эмне үчүн окуп жатканыбызды аныктап алдык. (Мугалим жооп баракчаларын чогултуп, окуучулардын тепкичтер боюнча жоопторун өзүнө белгилеп, натыйжаларын ата-энелер менен талкуулай алат. Эгерде бул орундарды эки социалдык жана эки таанып билүү мотиви ээлесе, анда окуучунун гармониялуу абалы жөнүндө жыйынтык чыгарылат. Эгерде бул жерлерди бир эле типтеги үч же төрт мотив ээлесе, анда окуунун белгилүү бир мотивинин (мисалы, социалдык) үстөмдүгү жөнүндө тыянак чыгарылат).

Жаңы материалды түшүндүрүү.

Билим деген эмне? Кандай адамдарды билимдүү деп эсептейсиңер? Биздин өлкөбүздөгү билимдүү адамдар жөнүндө эмнени айта аласыңар? Тамга таанып окуй алган адамдын баарын билимдүү дешке болобу? Жогорку билими жок, бирок өз ишин мыкты билген адамдар билимдүү боло алабы?

Педагогикада билимди биз эки мааниде түшүнөбүз:

1) Билим – адам тарабынан кабыл алынуучу, сезилүүчү, түшүнүлүүчү жана анын оюнда сакталып калуучу информация (маалымат);

2) Билим – улам жаңы информацияны кабылдап, аны өздөштүрүү үчүн адам тарабынан пайдаланылуучу каражат, курал.

Билим адам үчүн соолбос булак жана бакыт ачкычы экени кылымдардан бери айтылып келе жаткан талашсыз чындык. Адам өмүр бою билим алып жүрүп отурат.

Билимдин булагы ар түрдүү. Айлана-чөйрө, коом, турмуштун өзү эле чоң мектеп. Ал эми мектеп турмушу силердин өмүрүнөрдөгү кайталангыс учур болуп эсептелет. Мектептен билимдин негизин алып, турмуш жолуна даярданып, силердин адамдык сапаттарыңар калыптанат. Ар бир адам билимдүү болушу керек. Билимин турмушта, практикада колдоно алса, чыныгы билимдин ээси болот. Анда эмесе, балдар, теманы тереңдеп түшүнүү үчүн төмөнкү макалдардын, накыл сөздөрдүн биринчи бөлүгүнө экинчи туура келген бөлүгүн таап дал келтирели. Жупта иштейбиз жана дал келтирүү менен макалдардын маанисин чечмелейбиз.

1. Билим – кенч, ...
а) билимдүү адам гана эч качан жеңилбейт.
2. Билимден өткөн күч жок,
б) билеги күчтүү бирди жыгат.
3. Билим иш менен гана.........
в) ийне менен кудук казгандай.
4. Билим – бак,.............
г) көркүнө чыгарат.
5. Билимдүүнүн түнү – күн,
д) иш – анын мөмөсү.
6. Билимдин көркү - ....
ж) Билимсиздин күнү – түн.
7. Билим алуу - ....
з) асмандын көркү.
8. Жылдыздын көбү -
е) акылдын көркү.
9. Билими күчтүү миңди жыгат,
и) эмгек – анын ачкычы.

Окуучулар экиден, жупта иштешип берилген макал, накыл сөздөрдү маанисине карай дал келтирип, чечмелешет М. 1. Билим - кенч, ...и) эмгек анын ачкычы

Бышыктоо.

Азаматсыңар, балдар! Жогорудагы макалдарды дал келтирүү менен алардын маанисин чечмеледик. Эми билимдин мааниси жөнүндө кыскача фильмди (2,25мүнөт) көрүп, талкуулайлы. https://youtu.be/SG9wUxheCEI. Окуучулар билимдин мааниси жөнүндө кыскача фильмди (2,25мүнөт) көрүп, талкуулап, көз караш, ойлорун айтат.

Кайтарым байланыш

- Бул сабактан кандай жаңы маалымат алдыңар?
- Эмне маанилүү болду?

Жыйынтыктоо:

Балдар, адамзаттын жан дүйнөсүндө, жүрөгүндө 90% караңгылык болот. Ал караңгылыкты жарык кылып турган бул – билимдүүлүк! Билимдүүлүк адамзаттын жан дүйнөсүн канча болсо да тазалап турат. Билимдүү болуунун негизги кадамы бул инсандын – адеп-ахлагы, сый-урматы, тазалыгы, мээримдүүлүгү, боорукерлиги, сабырдуулугу, кечиримдүүлүгү, маданияттуулугу. Ар бир инсан өзүнө ушул мүнөздөрдү камтып алса жана туура пайдаланса, ошондо билимдүү, акылдуу, адептүү адам боло алат.

А. БАТЫРКУЛОВА,
КББАнын филологиялык билим берүү лабораториясынын башчысы

ЗНАНИЕ – СИЛА

ПРИМЕРНЫЙ СЦЕНАРИЙ ПЕРВОГО УРОКА ДЛЯ 5-6 КЛАССОВ К 1 СЕНТЯБРЯ 2023-2024 УЧЕБНОГО ГОДА

Цель урока: Содействовать пониманию значимости знаний в жизни человека.

Учащиеся:

- определяют значение знаний для человека,
- объясняют необходимость обучения на протяжении всей жизни,
- определяют пути получения знаний.

Методы: мозговой штурм, работа в парах, группах.

Ресурсы: видео, текст, картинки.

Ход урока

- Ребята, прочитайте цитату, что она означает?

Знание - сила. (Френсис Бэкон)

Зачем нужны знания человеку? Откуда можно получать знания?

Для учителя: Сегодня наш классный час мы посвятим теме: «Знание - сила!». С давних времен человек старался развить свои знания. Люди изобретали что-то новое, например технику, механизмы при этом обогащая свои знания и умения. Человек постоянно стремится обогатить себя не только материальными средствами, но и хотят обогатить себя духовно. И этому как раз так и способствует знание.

Образованный человек может добиться многого, потому что он обладает знаниями. А чтобы получить знания, надо хорошо учиться и обогащать свой кругозор.

Задание 1. Заполните анкету. Обсудите в парах.

№	Вопрос	Ответ
1.	Какие школьные предметы ты любишь и почему?	
2.	Кем ты хочешь стать, когда вырастешь?	
3.	Какие книги ты любишь читать?	
4.	Зачем нужно читать книги?	
5.	Что тебе мешает получить знания?	
6.	Что ты любишь делать в свободное время?	
7.	Если у тебя есть проблема в учебе, у кого ты просишь помощи?	
8.	Что ты делаешь, чтобы достичь своей цели?	

Задание 2. Прочитайте текст. Обсудите вопросы.

История Томаса Эдисона.

Томас Эдисон — американский изобретатель-самоучка, бизнесмен и электротехник. Будущий изобретатель Томас Эдисон появился на свет 11 февраля 1847 года в городе Майлен штата Огайо.

Эдисон не слишком хорошо учился в школе. Он был рассеянным, часто отвлекался, и вот однажды Томас вернулся домой из школы и передал матери письмо от учителя. Ни с того ни с сего мама вдруг начала плакать, а затем зачитала сыну письмо вслух: «Ваш сын — гений. Эта школа слишком мала и здесь нет учителей, способных его чему-то научить. Пожалуйста, учите его сами». Много лет после смерти матери он пересматривал старые семейные архивы и наткнулся на это письмо. Он открыл его и прочитал: «Ваш сын — умственно отсталый. Мы не можем больше учить его в школе вместе со всеми. Поэтому рекомендуем вам учить его самостоятельно дома». Мальчика звали Томас Эдисон, и к тому времени он уже стал одним из величайших изобретателей века. Эдисон прорыдал несколько часов подряд. Затем он записал в свой дневник: «Томас Эдисон был умственно отсталым ребенком. Благодаря своей героической матери он стал одним из величайших гениев своего века».

Несмотря на хрупкое телосложение, маленький рост и проблемы со слухом, за свою жизнь он запатентовал более трёх тысяч изобретений. Именно этот человек придумал электролампы, батарейки, пластинки и запись звука. Изобретатель усовершенствовал телеграф, кинетоскоп для показа движущихся картинок. Изобретениями Эдисона до сих пор пользуются люди по всему миру.

Вопросы для обсуждения:

1. Почему Томасу Эдисону не позволили учиться в школе?
2. Кто дал знания Томасу?
3. Кем он стал?
4. Что и кто помог ему стать известным ученным и изобретателем?
5. Как изобретения Томаса Эдисона изменили мир?

Видео: Изобретения Томаса Эдисона https://tipz.io/search_video

Вопросы к видео: Чем любил заниматься Томас в детстве? Почему изобретения Томаса Эдисона были успешными?

Задание 3. Работа в парах. Выберите пословицу, объясните её значение, приведите примеры.

1. Мир освещается солнцем, а человек знанием.
2. Не стыдно не знать, стыдно не учиться.
3. Век живи - век учись.
4. Знание лучше богатства.
5. Без терпенья нет ученья.
6. Золото добывают из земли, а знания - из книги.

Задание 4. Заполните таблицу индивидуально. Вы можете написать или нарисовать.

Что я люблю узнавать, учить?	Как я люблю учиться?
Мои сильные стороны	Над чем мне нужно работать?

Обсуждение таблицы в парах, общей группе.

Подведение итогов. - Ребята, знания очень важны для нас, так как при помощи знаний мы становимся умнее и сильнее. Знание нельзя пощупать, нельзя потрогать, но оно ценно для нас и для нашего будущего. Знания нужно получать на протяжении всей нашей жизни.

Задание 5. Рефлексия. Дополните предложения.

Я узнал/ узнала ... .

Мне было интересно ... .

М. ЖОЛОМАНОВА,
ведущий специалист многоязычного и инклюзивного образования КАО;
А. ТЕМИРБЕКОВА,
ведущий специалист отдела многоязычного и инклюзивного образования КАО

Кут Билим

Коомдук-педагогикалык жана илимий-популярдуу басылма.
1953-жылы 7-апрелден бери чыгып келатат.

"Кут Билим" медиа борбору

Директор
Кубат ЧЕКИРОВ
Тел.: 62-04-86

Директордун орун басары
Мелисбек СУЛАЙМАНОВ
Тел.: 62-04-81

Башкы редактор
Майрамбек ТОКТОРОВ
Тел.: 62-04-68

ТЕЛЕФОНДОР:
Эсеп-кысап бөлүмү: 62-11-95
Секретариат: 62-04-93
Редакторлор: 62-11-96; 66-15-08

www.kutbilim.kg

БИЗДИН ДАРЕК:
720040 Бишкек шаары, Тыныстанов көчөсү, 257.
E-mail: kutbilims@gmail.com
Газета "Кут Билим"
Кут Билим
kutbilim.kg

Гезит ээси:
КР Билим берүү жана илим министрлиги.
Индекс 68411. Катталуу күбөлүгү №166363-3301-М-е
Гезит «ММК колдоо борбору» фондунун басмаканасында басылды.
Буйрутма №1167
Нускасы: 7535 даана.